

Wyższa Szkoła Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa

Ewa Socha
Marta Szabelska-Holeksa

Nowe modele praktyk pedagogicznych

dla studentów przygotowujących się do zawodu nauczyciela

wychowania przedszkolnego i wczesnoszkolnego

Przewodnik metodyczny
po studenckich praktykach pedagogicznych

POZNAŃ 2012

PUBLIKACJA JEST DYSTRYBUOWANA BEZPŁATNIE

Ewa Socha
Marta Szabelska-Holeksa

**Nowe modele praktyk pedagogicznych
dla studentów przygotowujących się do zawodu nauczyciela
wychowania przedszkolnego i wczesnoszkolnego**

**Przewodnik metodyczny
po studenckich praktykach pedagogicznych**

POZNAŃ 2012

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

SPIS TREŚCI

1. Informacje o projekcie „ Nowe modele praktyk pedagogicznych dla studentów przygotowujących się do zawodu nauczyciela wychowania przedszkolnego i wczesnoszkolnego ” realizowanym przez Wyższą Szkołę Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa w Poznaniu w partnerstwie z Gminą Miasta Poznań	3
2. Wprowadzenie	3
3. Praktyki pedagogiczne w podstawowych aktach prawnych	7
4. Ogólne założenia nowego modelu studenckich praktyk pedagogicznych przygotowujących do zawodu nauczyciela wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej w Wyższej Szkole Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa w Poznaniu	8
5. Cele praktyk pedagogicznych wynikające z nowych modeli i ich realizacji.....	10
6. Program praktyk pedagogicznych wynikający z nowych modeli i ich realizacji.....	11
7. Sylwetka studenta-praktykanta	17
• Obowiązki studenta przed rozpoczęciem praktyki	
• Obowiązki studenta w trakcie odbywania praktyki i po jej zakończeniu	
• Zasady zaliczenia praktyk	
8. Obowiązki opiekuna praktyk	19
• Obowiązki opiekuna praktyk z ramienia uczelni wyższej	
• Obowiązki opiekuna praktyk z ramienia przedszkola/szkoły	
9. Dokumentacja przebiegu praktyk	20
• Dokumentacja uczelni – Koordynatora praktyk z jej ramienia	
• Dokumentacja studenta – Dziennik Praktyk	
Część I – Praktyki obserwacyjne i asystenckie	
Część II – Praktyki czynne – metodyczne	
Część III – Doradztwo	
Część IV – Mikronauczanie i ewaluacja praktyk	
• Dokumentacja opiekuna praktyk	
10. Monitoring i ewaluacja przebiegu praktyk	21
11. Zamierzone efekty odbytych praktyk pedagogicznych	22
12. Praktyczny poradnik dla studentów-praktykantów	24
13. Przykładowy scenariusz zajęć	29
14. Charakterystyka partnerskich placówek oświatowych – przedszkole/szkoła podstawowa	32
Spis tabel	34
Wykaz schematów.....	34
Załącznik 1 – Wzór dziennika praktyk.....	35
Załącznik 2 – Wzór dokumentacji opiekuna praktyk z ramienia placówki oświatowej.....	37
Słowniczek.....	41

1. Informacje o projekcie „Nowe modele praktyk pedagogicznych dla studentów przygotowujących się do zawodu nauczyciela wychowania przedszkolnego i wczesnoszkolnego” realizowanym przez Wyższą Szkołę Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa w Poznaniu w partnerstwie z Gminą Miasta Poznań

Praktyki pedagogiczne realizowane w WSNHiD w Poznaniu w ramach projektu **„Nowe modele praktyk pedagogicznych dla studentów przygotowujących się do zawodu nauczyciela wychowania przedszkolnego i wczesnoszkolnego”** zorganizowane zostały w partnerstwie z Gminą Miasta Poznań, której podlegają placówki dydaktyczno-wychowawcze, w tym objęte niniejszym projektem przedszkola i szkoły. W dwóch edycjach realizacji niniejszego projektu uczestniczy 40 placówek oświatowych z terenu Miasta Poznania, w tym 20 przedszkoli i 20 szkół podstawowych. W placówkach tych, w ciągu najbliższych 2 lat, 160 studentów zobowiązanych jest do odbycia praktyk pedagogicznych. Przebieg praktyk uwarunkowany jest wytycznymi zawartymi w dwóch opracowaniach nowych modeli praktyk. Z założeń zawartych w modelach praktyk wynika, że studenci w V i VI semestrze studiów zrealizują łącznie 212 godzin praktyk. Zatem w dwuletnim cyklu finalizacji projektu, w pierwszym roku, będzie to grupy licząca 80 studentów, skierowana na praktyki do 20 placówek, czyli 10 przedszkoli i 10 szkół. Ten sam podział zostanie zachowany w drugiej edycji cyklu praktyk.

Nad przebiegiem praktyk i ich jakością czuwać będą dwa zespoły koordynatorów merytorycznych i opiekunów praktyk. Jeden ze strony WSNHiD, drugi zaś ze strony placówki oświatowej – przedszkola i szkoły, w których odbywać się będą praktyki. Łącznie w projekcie udział weźmie 40 nauczycieli – koordynatorów i opiekunów praktyk w przedszkolach i szkołach, oraz ośmiu pracowników dydaktyczno-naukowych z ramienia WSNHiD. Zakres obowiązków studentów-praktykantów, koordynatorów i opiekunów praktyk regulują stosowne dokumenty.

2. Wprowadzenie

Zawód nauczyciela, jak żaden inny zawód, wymaga wielostronnego i gruntownego kształcenia. Rzetelna wiedza ogólna i kierunkowa, umiejętności dydaktyczne i wychowawcze, odpowiedni poziom intelektualny, wysoka kultura osobista, cechy osobowościowe i predyspozycje psychofizyczne, stanowią bowiem podstawę sukcesu w pracy zawodowej.

Ze względu na rangę tego zawodu w procesie tworzenia przyszłego obrazu świata, zagadnienie kształcenia nauczycieli, stało się jednym z priorytetów polityki oświatowej Unii Europejskiej. Kryzys społeczno-gospodarczy, ekonomiczno-polityczny i demograficzny w istotnym stopniu implikuje dokonujące się od 1999 roku przeobrażenia organizacyjno-legislacyjne w obrębie europejskich systemów oświatowych, w tym i Polski. Zmiany te dotyczą przede wszystkim samej istoty edukacji (komu i czemu ma ona służyć?), jej idei – (kogo i co kształtujemy, formujemy, rozwijamy?) oraz form i strategii realizacyjnych adekwatnych do aktualnych potrzeb, możliwości i oczekiwań społecznych. Wszystkie te wątpliwości, z kolei determinują koncepcje kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli.

W podstawowym dokumencie zapoczątkowanego w 1999 roku Procesu Bolońskiego, czyli Deklaracji Bolońskiej, ani w późniejszych dokumentach, czyli komunikatach sygnowanych przez ministrów odpowiedzialnych za szkolnictwo wyższe w krajach europejskich

nie odnajdujemy wykreowanego przez nie jednoznacznego modelu-wzorca współczesnego nauczyciela, ani też jednoznacznej koncepcji jego kształcenia. Istnieją jednak ogólne przesłanki dotyczące edukacji na poziomie wyższym, które wyznaczają nam właściwy kierunek postępowania. Z dokumentacji tej wynikają bowiem jasno określone cele kształcenia ukierunkowane na studenta, takie jak:

- przygotowanie uczących się do rynku pracy,
- przygotowanie do bycia aktywnym obywatelem demokratycznego społeczeństwa,
- rozwój osobowy uczących się,
- rozwój i podtrzymywanie podstaw wiedzy zaawansowanej (społeczeństwo i gospodarka oparta na wiedzy),

oraz priorytety:

- wykorzystanie potencjału i możliwości jednostki,
- aktywność i samodzielność studentów we własnym uczeniu się, konstruowaniu własnych punktów odniesień, pojęć, w pracy nad sobą, w wielostronnym rozwijaniu swojej osobowości,
- współpraca, dialog pomiędzy studentem i nauczycielem,
- odpowiedzialność nie tylko po stronie nauczyciela, ale równocześnie studenta.

4   Proces boloński zmienia zatem spojrzenie na proces kształcenia, wskazując na potrzeby i możliwości studenta, określając zespół jego wiedzy, umiejętności i postaw, z którymi powinien on ukończyć studia, czyli uzyskanymi kompetencjami przekładanymi na konkretne kwalifikacje uprawniające do wykonywania danego zawodu. Opis wzajemnych relacji między kwalifikacjami, adekwatnymi do poziomu i profilu kształcenia przedstawiony został w Krajowych Ramach Kwalifikacyjnych (KRK). KRK dla szkolnictwa wyższego odpowiadają trzem poziomom wyróżnionym w Europejskich Ramach Kwalifikacji (ERK) dla szkolnictwa wyższego, ukształtowanych jako efekt Procesu Bolońskiego. Wszystkie powyższe innowacje organizacyjne uwarunkowane zostały legislacyjnie i znalazły swe odbicie w znowelizowanej ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym.

Zatem w myśl rozporządzeń wynikających z ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym* WSNHiD kształcenie nauczycieli kierunku *Pedagogika* specjalność *wychowanie przedszkolne i edukacja wczesnoszkolna* ujęto w zgodnych z nimi założeniach programowych, w których szczególnie istotne są:

- wiedza,
- umiejętności,
- praktyka.

Schemat 1. Obszar i profil kształcenia nauczycieli kierunku *Pedagogika specjalność wychowanie przedszkolne i edukacja wczesnoszkolna* w WSNHiD w Poznaniu

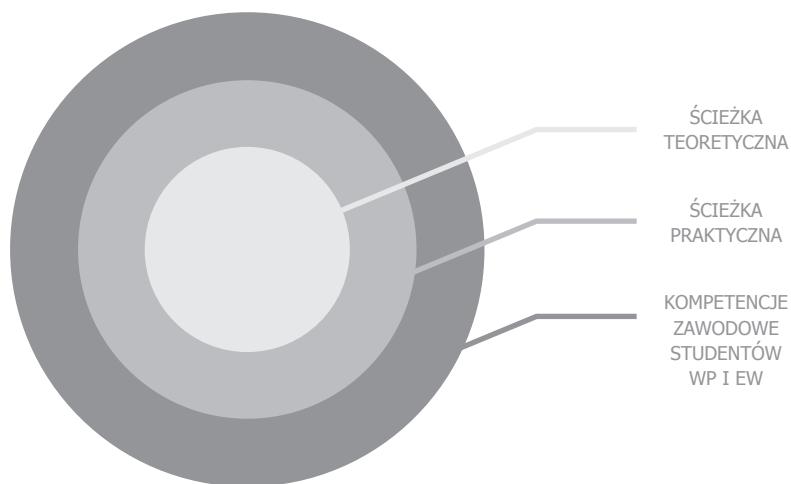
Źródło: Opracowanie własne

Przyjęta przez WSNHiD trajektoria edukacji nauczycieli na kierunku Pedagogika specjalność wychowanie przedszkolne i edukacja wczesnoszkolna wskazuje, że głównym priorytetem przyjętego przez Uczelnię systemu kształcenia jest model kształcenia *przez praktyki dla praktyki*. Stąd stworzony został program nauczania-uczenia się, oparty w znacznej części na zindywidualizowanym kontakcie studenta z jego mistrzem.

Doceniając rolę praktyk zawodowych, opracowany program studiów nie zaniedbuje jednak sfery przygotowania teoretycznego i stara się połączyć te obszary kształcenia poprzez równoległe prowadzenie dwóch ścieżek:

- **teoretycznej** – realizowanej w murach Uczelni, gdzie istotną rolę odgrywają wykładowcy, których zadaniem jest bardzo dobre przygotowanie studentów pod względem psychologicznym, merytorycznym i dydaktycznym,
- **praktycznej** – nakierowanej na zdobywanie doświadczenia zawodowego, realizowanej poza murami Uczelni, gdzie istotną rolę odgrywają doświadczeni praktycy – mistrzowie zawodu, a studenci uczą się poprzez podejmowane przez siebie działania w przestrzeni przedszkola i szkoły.

Schemat 2. Powiązania ścieżek kształcenia w edukacji zawodowej nauczycieli na kierunku Pedagogika specjalność wychowanie przedszkolne i edukacja wczesnoszkolna w WSNHiD w Poznaniu

(legenda do schematu: **WP** – wychowanie przedszkolne, **EW** – edukacja wczesnoszkolna)

Źródło: Opracowanie własne

Łączenie obu ścieżek ma przede wszystkim na celu podniesienie efektywności procesu nauczania-uczenia się w toku studiów. Jest również dowodem nowoczesnego podejścia do edukacji zawodowej nauczycieli, w której odchodzi się od jednostronnego, technologicznego modelu nauczania na rzecz wielostronności kształcenia i modelu funkcjonalnego, w którym ważną rolę odgrywa: przeżycie, kreatywność, racjonalność, komunikacja i poczucie odpowiedzialności i własnej niezależności.

Powyższe rozważania stały się punktem wyjścia dla opracowania dwóch modeli praktyk pedagogicznych dla studentów przygotowujących się do zawodu nauczyciela wychowania przedszkolnego i wczesnoszkolnego oraz przewodnika metodycznego skierowanego przede wszystkim do studentów. Opracowanie to, stanowiąc ma bowiem, niezbędną pomoc w realizowaniu przez nich praktyki zawodowej oraz ułatwić przełamanie barier wynikających z ich „wejściem” w nowe środowisko oraz pierwszym kontaktem z przedszkolakami czy uczniami, ale też dyrektorami, opiekunami praktyk, gronem pedagogicznym, rodzicami i wszystkimi innymi osobami tworzącymi środowisko przedszkolne i szkolne.

Przewodnik ten stanowić może również istotne źródło wiedzy dla opiekunów praktyk z ramienia instytucji, w których te praktyki będą realizowane. Zawiera on bowiem szczegółowy opis wytycznych regulujących kwestie związane z realizacją obowiązków oraz zadań studentów, ale też osób sprawujących opiekę nad przebiegiem praktyk.

W przewodniku ujęte zostały niezbędne informacje dotyczące m.in. podstaw prawnych organizacji i przebiegu praktyk pedagogicznych w toku studiów, cele praktyk i ich zadania, oraz program praktyk. Nakreślona została również sylwetka studenta-praktykanta i zakres jego obowiązków, a także sylwetki i obowiązki opiekunów praktyk zarówno z ramienia placówki oświatowej, w której odbywają się praktyki, jak i z ramienia Uczelni. Zainteresowani znajdą tu również szereg wskazówek, dotyczących właściwego i prowadzenia dokumentacji praktyk, w tym dziennika praktyk i portfolio, oraz krótkie opisy placówek oświatowych, będących miejscem studenckich praktyk, pokazowe przykłady scenariuszy zajęć oraz mini słowniczek podstawowych pojęć związanych z przebiegiem praktyki, rozwojem kompetencji zawodowych studentów i nabywanych przez nich kwalifikacji.

3. Praktyki pedagogiczne w podstawowych aktach prawnych

Obowiązek odbycia praktyk pedagogicznych przez studentów specjalizacji nauczycielskiej wynika z następujących aktów prawnych:

- Rozporządzenie MENiS z dnia 7 września 2004 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli (Dz.U. z 2004 r., nr 207, poz. 2110 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym* (Dz.U. z 2005 r., nr 164, poz. 1365 z późn. zm.)
- Rozporządzenie MEN z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dz.U. z 2009r., nr 50, poz. 400)
- Rozporządzenie MEN z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz.U. z 2005 r., nr 164, poz. 1365 z późn. zm.)

Dokładny przebieg praktyk, jak również jej cele szczegółowe i zadania ustala macierzysta Uczelnia studenta. W WSNHiD dokumentem wewnętrznym regulującym przebieg praktyk na kierunku *Pedagogika specjalność wychowanie przedszkolne i edukacja wczesnoszkolna* jest:

- Zarządzenie nr 7/12 Rektora WSNHiD w Poznaniu z dnia 5 kwietnia 2012 roku w sprawie Regulaminu Praktyk Zawodowych
- Regulamin studiów w WSNHiD w Poznaniu

Zgodnie z założeniami przyjętymi w powyższych dokumentach, celem studenckich praktyk zawodowych w WSNHiD w Poznaniu jest:

- poszerzenie wiedzy zdobytej na studiach,
- zdobycie praktycznej znajomości zagadnień związanych z wybranym kierunkiem studiów i specjalizacją,
- poznanie zasad organizacji i mechanizmów funkcjonowania zakładu pracy,
- poznanie struktury i specyfiki pracy na różnych stanowiskach w zakładzie pracy,
- przygotowanie studentów do samodzielnego wykonywania pracy i odpowiedzialności za powierzone zadania.

4. Ogólne założenia nowego modelu studenckich praktyk pedagogicznych przygotowujących do zawodu nauczyciela wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej w Wyższej Szkole Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa w Poznaniu

Opracowane w WSNHiD w Poznaniu nowe modele studenckich praktyk pedagogicznych przygotowujące do zawodu nauczyciela w przedszkolu i szkole podstawowej na poziomie klas I – III proponują szereg innowacyjnych działań, które w istotnym stopniu zmieniają ich dotychczasową strukturę organizacyjno-realizacyjną i merytoryczną. Podstawą opracowania nowych modeli praktyk stały się przede wszystkim zmiany legislacyjne w polskim Prawie Oświatowym i Prawie o szkolnictwie, zamiana priorytetów edukacyjnych wynikająca z obecnych potrzeb i oczekiwań społecznych, a także gwałtowne przeobrażenia sytuacji społeczno-gospodarczej i politycznej współczesnego świata. Modele dostosowane są do specyfiki pracy nauczycielskiej w przedszkolu oraz w klasach I – III szkoły podstawowej. Podstawę teoretyczną nowych modeli praktyk stanowiły założenia:

- **funkcjonalizmu** – jako paradygmatu, pozwalającego dostrzec związki, podobieństwa i analogie pomiędzy sytuacjami i zjawiskami zachodzącymi w przestrzeni przedszkola i szkoły, umożliwiającego zdobywanie wiedzy i umiejętności poprzez praktykę, i aktywność własną; pozwalającego na nabywanie (dzięki wzorom) umiejętności rozpoznawania danej sytuacji jako podobnej¹
- **konstruktywizmu** – jako teorii nauczania – uczenia się; będzie to oznaczało podkreślenie aktywności studenta w procesie zdobywania i rozwijania własnej wiedzy; takie podejście sprawia, że zdobyta wiedza jest trwała, bo uzyskana poprzez własne działanie, a nie przekazana z zewnątrz²
- **rozumiejącego poznania** – jako hermeneutyczno – fenomenologicznego odwoływanie się do zdobytych w środowisku przedszkolnym i szkolnym, holistycznie postrzeganych – osobistych i zawodowych – doświadczeń (przeżycia, obserwowalne fakty, analiza rozumowa sytuacji i zdarzeń) będących wynikiem stosowania introspekcji, empatii, i interpretacji humanistycznej³.

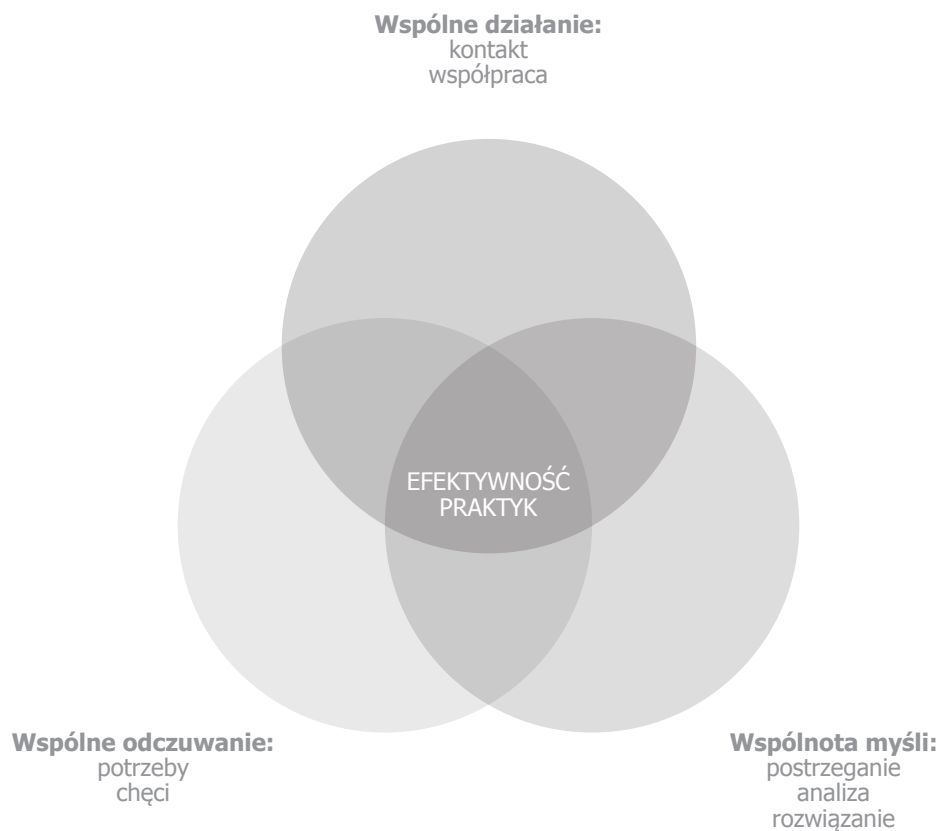
Efektywność nowego modelu studenckich praktyk pedagogicznych przygotowujących do zawodu nauczyciela przedszkolnego i wczesnoszkolnego postrzegana jest przez pryzmat jedności myślenia, działania i odczuwania trzech głównych podmiotów zaangażowany w przebieg praktyk, czyli studenta-praktykanta, opiekuna praktyk z ramienia przedszkola/szkoły podstawowej i opiekuna praktyk z ramienia uczelni.

¹ zob. G. Marshall (red.): Słownik socjologii i nauk społecznych, PWN, Warszawa 2000, s.20, a także: M. Sławińska: Przedszkole w perspektywie funkcjonalistycznej i krytycznej, (w:) Problemy Wczesnej Edukacji 2005, nr 2, s. 114 - 120.

² zob. D. Klus-Stańska: Behawiorystyczne źródła myślenia o nauczaniu, czyli siedem grzechów wczesnej edukacji, (w:) D. Klus-Stańska, E. Szatan, D. Bronk (red.): Wczesna edukacja. Między schematem a poszukiwaniem nowych ujęć teoretyczno-badawczych, Wydawnictwo UG, Gdańsk 2007, s. 18, a także D. Klus-Stańska: Konstruowanie wiedzy w szkole, wydawnictwo UWM, Olsztyn 2000, s. 54 i dalsze.

³ K. Ablewicz: Hermeneutyczno – fenomenologiczna perspektywa badań w pedagogice, wydawnictwo UJ, Kraków 1994, s. 44 i dalsze

Schemat 3. Warunki efektywnych praktyk pedagogicznych

Źródło: Opracowanie własne

Uwzględnienie tych trzech elementów w realizacji nowych modeli studenckich praktyk pedagogicznych wiąże się z organizacją i realizacją działań dodatkowych, takich jak: warsztaty edukacyjne, spotkania z ekspertami, wyjścia do placówek wspomagających i wspierających dydaktyczno-wychowawczą i opiekuńczo-pomocową funkcję przedszkoli i szkół).

5. Cele i zadania praktyk pedagogicznych wynikające z nowych ich modeli

W ramach praktyk pedagogicznych studenci mają możliwość dokonywania praktycznej weryfikacji wyniesionych z dotychczasowego toku studiów wiedzy i umiejętności. Praktyki te, stanowią również, swoisty obszar zbierania doświadczeń i poszukiwań badawczych oraz źródło inspiracji do pracy nad sobą i podejmowania aktywności na rzecz przyszłego spełniania się w zawodzie nauczycielskim. Realizacja studenckich praktyk pedagogicznych służy zatem osiągnięciu następujących **celów ogólnych**:

- weryfikacja wiedzy zdobytej w dotychczasowym przebiegu studiów oraz doskonalenie kompetencji pedagogicznych,
- zdobycie praktycznych umiejętności związanych z funkcjonowaniem w zawodzie nauczyciela przedszkolnego i wczesnoszkolnego,
- zdobywanie, pogłębianie i rozwijanie kompetencji społecznych niezbędnych w zawodzie nauczyciela,
- poznanie organizacji, sposobów zarządzania i zasad funkcjonowania placówki oświatowej – przedszkola i szkoły podstawowej – jako miejsca przyszłej pracy zawodowej.

Cele szczegółowe zaś osiągane są wtedy, gdy student-praktykant:

- rozwija swoje kompetencje merytoryczne, dydaktyczne i wychowawcze w bezpośrednim kontakcie z rzeczywistością przedszkolną i szkolną,
- zapoznaje się z podstawą prawną funkcjonowania placówek oświatowych, celami, funkcjonowaniem i istotą organizacji tych placówek,
- zapoznaje się z obowiązującymi na terenie przedszkoli i szkół przepisów BHP i PPOŻ,
- zapoznaje się z podstawową dokumentacją prowadzoną przez przedszkola i szkoły oraz jej obiegiem i nadzorem, m.in. statutem przedszkola i szkoły, regulaminami, podstawą programową, programami nauczania, wychowawczymi, profilaktycznymi dostosowanymi do potrzeb szkoły, wewnątrzszkolnym systemem oceniania,
- zapoznaje się z zakresem zadań i obowiązków pracowników przedszkola (dyrektora, nauczycieli, opiekunów, pedagogów, psychologów, bibliotekarzy, pracowników administracji i obsługi szkoły),
- zapoznaje się z typowymi czynnościami wykonywanymi przez nauczyciela-wychowawcę w toku codziennej pracy przedszkola i szkoły,
- zapoznaje się z dokumentacją klasową, którą będą wypełniać jako nauczyciele czy wychowawcy (dziennik lekcyjny, arkusze ocen, arkusze obserwacji),
- zapoznaje się z formami i metodami pracy stosowanymi w przedszkolu i edukacji wczesnoszkolnej,
- zapoznaje się ze metodami, formami i środkami dydaktycznymi służącymi realizacji treści programowych wychowania przedszkolnego o edukacji wczesnoszkolnej,
- zapoznaje się z formami realizacji zajęć pozalekcyjnych i bierze w nich czynny udział,
- wdrażany jest do podejmowania systematycznej pracy polegającej na przygotowywaniu się do zajęć, analizowaniu przeprowadzonych lekcji i wyciągania wniosków do dalszej pracy,
- zapoznaje się z formami współpracy nauczycieli ze środowiskiem przedszkolnym i szkolnym,
- w toku praktyk aktywnie uczestniczy w realizacji zadań placówki.

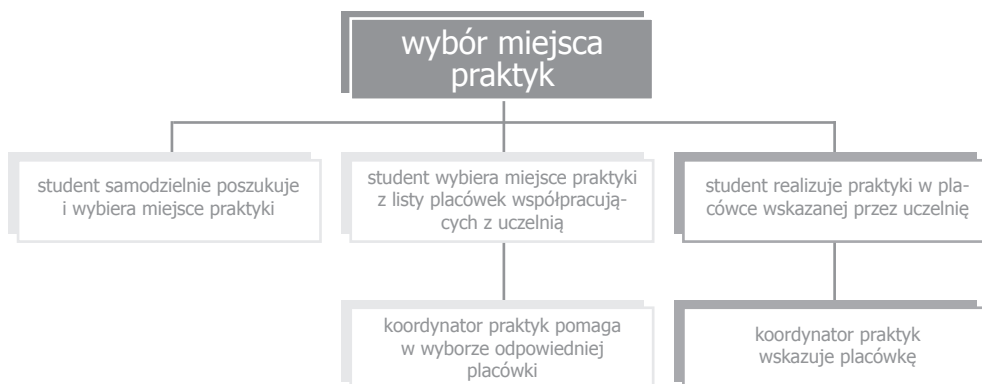
Schemat 4. Cele praktyk jako czynnik determinujący ich organizację i przebieg

6. Program praktyk pedagogicznych

Nowe modele studenckich praktyk pedagogicznych pozwalają studentowi – praktykantowi na wybór miejsca praktyki, w jeden z trzech proponowanych poniżej sposobów.

Schemat 5. Trzy możliwości wyboru miejsca praktyki

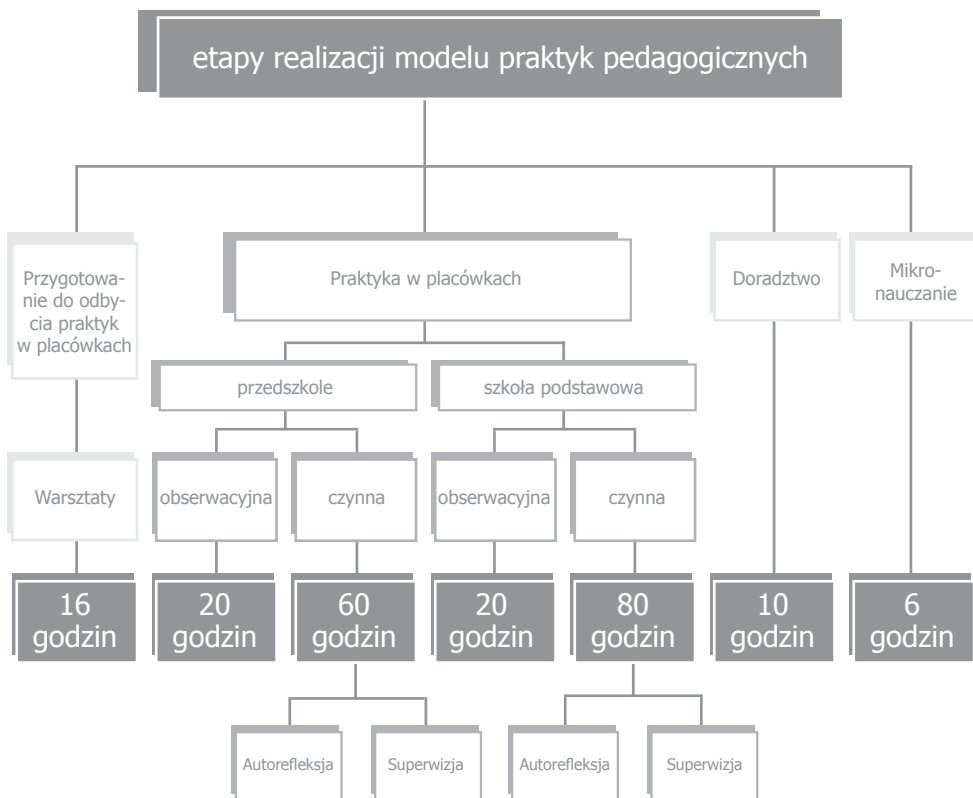

Po dokonaniu wyboru placówki student-praktykant przystępuje do ich realizacji. Realizacja procesu modelowego programu studenckich praktyk pedagogicznych przebiega w trzech etapach.

1. **Etap I** – przygotowujący do studenckiej praktyki zawodowej w placówkach oświatowych – przedszkolach/szkołach.
2. **Etap II** – realizacja studenckiej praktyki zawodowej w placówkach oświatowych – przedszkolach/szkołach.
3. **Etap III** – inne działania w toku praktyk oraz jej zakończenie, podsumowanie i ocena.

W toku tychże praktyk student – praktykant zobowiązany jest do przepracowania **ogółem 212 godzin**. Na ogólną liczbę godzin praktyki składa się czas przeznaczony na cały szereg działań, wynikających ze specyfiki poszczególnych jej etapów. Realizacja całości praktyk przewidziana jest na okres V i VI semestru, III roku studiów licencjackich.

Schemat 6. Etapy realizacji praktyk pedagogicznych studentów *EWiP*

Etap I nowego modelu studenckich praktyk pedagogicznych ma charakter wdrożeniowy. Jego naczelnym celem jest *przygotowanie zarówno studentów – praktykantów jak i opiekunów praktyk – nauczycieli przedszkoli i szkół podstawowych, w których odbywać się będą praktyki, do ich właściwego przeprowadzenia.*

Do zadań tego etapu należy zapoznanie studentów – praktykantów i ich „przed-szkolnych” i „wczesnoszkolnych” opiekunów praktyk z:

- naczelną ideą nowych modeli praktyk;
- założeniami merytorycznymi, dydaktycznymi, organizacyjno-realizacyjnymi praktyk,
- z zakresem swoich praw i obowiązków, z zadaniami do wykonania, oczekiwanymi od nich efektywnymi formami partnerskiej współpracy, z dokumentacją praktyk i sposobami jej wypełniania oraz formami i kryteriami zaliczenia praktyk i ich oceny,
- ze specyfiką pracy w przedszkolu i szkole podstawowej na poziomie wczesnoszkolnym, oraz opracowanie dogodnego dla wszystkich podmiotów praktyk, **harmonogramu** ich realizacji.

Przeprowadzane na tym etapie zajęcia mają charakter warsztatowy, co oznacza, że wszelkie podejmowane tutaj działania mają wymiar praktyczny i przekładają się na konkretną sytuację dydaktyczną. Warsztaty prowadzone będą w dwóch grupach:

- dla nauczycieli – opiekunów praktyk,
- dla studentów.

Prowadzone będą przez doświadczonych pedagogów, którzy przeszli w tym kierunku, stosowne szkolenie. Każda grupa powinna zrealizować **16 godzin** warsztatów, co przekłada się na cztery, czterogodzinne spotkania z każdą grupą. Miejscem realizacji zajęć są świetnie wyposażone sale wykładowe WSNHiD w Poznaniu. Spotkania wdrożeniowe zaplanowane są na pierwsze tygodnie, każdego roku akademickiego (X. 2012, i X. 2013)

Etap II – stanowi *meritum* procesu realizacji nowych modeli praktyk. To właśnie tutaj student przekracza próg wybranej przez siebie placówki oświatowej – przedszkola/szkoły podstawowej i wchodzi w środowisko przyszłej pracy zawodowej.

W założeniu nowych modeli studenckich praktyk pedagogicznych przyjęto, że student- praktykant odbędzie trzy rodzaje praktyk: **bierną i czynną** oraz tzw. **praktykę mieszaną – asystencką**, która opierać się będzie zarówno na prowadzonej przez studenta-praktykanta obserwacji, jak i na podejmowaniu przez niego konkretnych działań dydaktycznych, wychowawczych, czy też opiekuńczych zleconych mu przez nauczyciela-opiekuna praktyk z ramienia placówki oświatowej, w której odbywają się praktyki.

Praktyki te będą realizowane przez studentów- praktykantów zarówno w przedszkolach – **80 godzin**, na wszystkie trzy rodzaje praktyk jak i w kl. I – III szkół podstawowych – **100 godzin** również na wszystkie trzy rodzaje praktyk. Praktyki realizowane są według planu przedstawionego w poniższej tabeli.

Tabela 1. Rodzaje studenckich praktyk pedagogicznych – miejsce, czas i godziny ich realizacji

Rodzaj praktyk	Termin praktyki	Ilość godzin praktyki przedszkolnej	Ilość godzin praktyki wczesnoszkolnej	Sposób realizacji praktyk
	rok III/I ^o			
Praktyka bierna – obserwacyjna	V semestr	10	10	Skokowo , czyli systematycznie, w określonych dniach tygodnia
Praktyka mieszana – asystencka (obserwacyjno-działaniowa)	po między V i VI semestrem	10	10	Skokowo , czyli systematycznie, w określonych dniach tygodnia
Praktyka czynna – metodyczna	VI semestr	80	60	Skokowo , czyli systematycznie, w określonych dniach tygodnia
(w tym superwizja i autorefleksja)		(4+10)		
Razem		100 godzin	80 godzin	

Źródło: Opracowanie własne

Rodzaj praktyki w istotnym stopniu determinuje sformułowanie konkretnych zagadnień, a także dobór metod ich realizacji.

W ramach etapu II przebiegu praktyk student powinien zgłębić wskazane obszary tematyczne, stosując adekwatnie dobrane do nich metody postępowania.

Tabela 2. Rodzaje studenckich praktyk pedagogicznych – zagadnienia tematyczne i metody realizacji

Źródło: Opracowanie własne

Rodzaj praktyk	Zagadnienia tematyczne do opracowania w toku praktyki	Metody realizacji zagadnień tematycznych w toku praktyk
PRAKTYKI BIERNE – OBSERWACYJNE	<ol style="list-style-type: none"> 1. Struktura, zasady działania i organizacji przedszkola/szkoły podstawowej, infrastruktura miejsca 2. Cele, funkcje i istota organizacji przedszkola/szkoły podstawowej 3. Zadania i obowiązki nauczycieli i innych pracowników przedszkola/szkoły podstawowej 4. Plany i programy dydaktyczne, wychowawcze, profilaktyczne w przedszkolu/szkole podstawowej 5. Metody i formy pracy dydaktycznej w przedszkolu/szkole podstawowej 6. Zasady, techniki i środki dydaktyczno- wychowawcze w przedszkolu/szkole podstawowej 7. Kontrola i ocena działań dydaktyczno-wychowawczych przedszkola/szkoły podstawowej 8. Planowanie i organizowanie pracy indywidualnej i grupowej w toku lekcji i poza nimi 9. Obserwacja realizacji zadań dydaktyczno-wychowawczych i opiekuńczych wobec dzieci w przedszkolu/szkole podstawowej 10. Obserwacja realizacji zajęć lekcyjnych i pozalekcyjnych w przedszkolu/szkole podstawowej 11. Obserwacja zachowań nauczyciela w toku zajęć i poza nimi w przedszkolu/szkole podstawowej 	<p>SŁOWNNE – SŁUCHANIE</p> <p>OGLĄDOWE – POKAZ</p> <p>OBSERWACJA DIAGNOZUJĄCA</p> <p>PRACA ZE ŹRÓDŁAMI</p>
PRAKTYKI MIESZANE – ASYSTENCKIE – OBSERWACYJNO- -METODYCZNE	<ol style="list-style-type: none"> 1. Obserwacja, uczestnictwo i realizacja działań dydaktyczno-wychowawczych pod opieką nauczyciela-opiekuna praktyk w przedszkolu/szkole podstawowej 2. Obserwacja, udział i pomoc w przygotowaniu spotkań z rodzicami 3. Obserwacja, udział i pomoc w organizacji imprez szkolnych 4. Obserwacja, udział i pomoc przy organizacji i przygotowaniu uczniów do konkursów 5. Obserwacja, udział i pomoc w pracy zespołów wyrównawczych i kółek zainteresowań, udział w radach pedagogicznych 6. Obserwacja, udział i pomoc w przygotowaniu wycieczki i wyjścia grup/ klas na wycieczki 7. Obserwacja, udział i pomoc nauczycielowi w pełnieniu dyżurów 8. Obserwacja, udział i pomoc nauczycielowi w wypełnianiu podstawowej dokumentacji grupowej/klasowej 	<p>SŁOWNNE – POGADANKA, WYKŁAD, DYSKUSJA</p> <p>METODA PROBLEMOWA</p> <p>METODA SYTUACYJNA</p> <p>METODY ĆWICZEBNE</p> <p>PRACA ZE ŹRÓDŁAMI</p> <p>OBSERWACJA DIAGNOZUJĄCA</p>
PRAKTYKI CZYNNIE – METODYCZNE	<ol style="list-style-type: none"> 1. Samodzielne prowadzenie zajęć specjalnościowych 2. Samodzielna praca z dziećmi w przedszkolu i klasie szkolnej 3. Samodzielna praca z dziećmi poza przedszkolem i klasą szkolną 4. Samodzielne przygotowanie koncepcji zajęć przedszkolnych i wczesnoszkolnych 5. Samodzielne przygotowanie konspektów/ scenariuszy zajęć przedszkolnych i wczesnoszkolnych 6. Samodzielne przygotowanie środków dydaktycznych 7. Samodzielne planowanie, organizowanie i realizacja procesu dydaktyczno-wychowawczego 8. Samodzielne planowanie, organizacja i realizacja dodatkowych działań dydaktyczno-wychowawczych i opiekuńczych 9. Samodzielne dobierania celów, metod, form i środków realizacji zadań dydaktyczno-wychowawczych i opiekuńczych 10. Samodzielnie diagnozuje i podejmuje działania zaspokajające potrzeby dydaktyczno-wychowawcze i opiekuńczo-terapeutyczne swoich podopiecznych 	<p>SŁOWNNE – POGADANKA, WYKŁAD, DYSKUSJA</p> <p>METODA PROBLEMOWA</p> <p>METODA SYTUACYJNA</p> <p>METODY ĆWICZEBNE</p> <p>PRACA ZE ŹRÓDŁAMI</p> <p>OGLĄDOWE – POKAZ</p> <p>OBSERWACJA UCZESTNICZĄCA</p> <p>METODY WALORYZACYJNE</p> <p>METODY AKTYWIZUJĄCE</p>

Etap III – jest etapem finalnym całości przebiegu nowych modeli studenckich praktyk pedagogicznych przygotowujących do zawodu nauczycielskiego w przedszkolu i edukacji wczesnoszkolnej. Zadaniem studenta na tym etapie jest przede wszystkim dokonanie podsumowania całości przebiegu praktyk.

Zakres realizowanych tutaj tematów, zgodny z jego założeniem powinien oscylować wokół następujących zagadnień:

- ja – jako nauczyciel przedszkolny i edukacji wczesnoszkolnej – predyspozycje osobowościowe (mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia),
- zakres niezbędnych kompetencji zawodowych – potrzeba doskonalenia; strategie samokształceniowe,
- specjalne i specyficzne sytuacje dydaktyczno-wychowawcze,
- praktyka – czas prób i błędów; identyfikacja z zawodem.

Zgłębiając powyższe zagadnienia student powinien posługiwać się metodami, które najbardziej oddają specyfikę postępowania na tym etapie, czyli **metodami asymilacji wiedzy**, w tym **opisem** (wypełnianie dziennika praktyk, autorefleksji) i **dyskusją**, stanowiącą doskonałą formę wymiany poglądów na temat realizacji praktyk i ich przebiegu, pomiędzy nauczycielem – opiekunem praktyk a praktykantem.

W etap ten wpisują się również innego rodzaju – niż dydaktyczno-wychowawcze i opiekuńcze – działania studenta-praktykanta, ukierunkowane na wspieranie jego rozwoju zawodowego. W ramach tego typu działań, student-praktykant zobligowany jest do zrealizowania **10 godzin** indywidualnych spotkań z **doradcami zawodowymi** – ekspertami z poradni psychologiczno-pedagogicznej. Spotkania te mają charakter konsultacyjny i służą:

- wzbogaceniu i usystematyzowaniu wyniesionej z toku studiów wiedzy, o aspekt praktycznego zapoznawania się ze specyfiką zachowań dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym, będących np. przyczyną trudności wychowawczych, stosowanych w praktyce aktualnych sposobów ich identyfikacji, terapii i profilaktyki,
- osobistemu rozwojowi zawodowemu praktykanta i oceną jego przydatności i gotowości zawodowej.

Po zrealizowaniu wszystkich zajęć, które odbywały się na terenie przedszkola/szkoły podstawowej i w instytucjach bezpośrednio z tymi placówkami współpracującymi, student-praktykant zobowiązany jest do wzięcia udziału w zajęciach zorganizowanych jego macierzystej uczelni. Realizacja tychże zajęć oparta jest na jednej z metod samodzielnego dochodzenia do wiedzy, a mianowicie **mikronauczaniu**. Na ten rodzaj działań, w programie studenckich praktyk pedagogicznych, przewidziano **6 godzin dydaktycznych**.

Mikronauczanie jest jednym z ostatnich *stricte* dydaktycznych, ale też ściśle ewaluacyjnych działań w procesie przebiegu praktyk. Odbywa się ono już poza rzeczywistym miejscem praktyk, czyli poza placówkami oświatowymi, w instytucji delegującej studentów na praktyki, czyli w salach WSNHiD w Poznaniu. Uczestnikami tej formy zajęć są zarówno studenci, którzy odbyli już praktykę pedagogiczną w przedszkolach i szkołach podstawowych, jak i ich nauczyciele-opiekunowie praktyk, z tych placówek oraz opiekunowie praktyk z ramienia Uczelni. Zadaniem osób biorących udział w zajęciach jest obejrzenie fragmentów prowadzonych przez praktykantów zajęć, utrwalonych na taśmie filmowej w trakcie mającej miejsce w toku praktyk, superwizji, a następnie dokonanie grupowej analizy i oceny

przedstawionego materiału. Przeprowadzona obserwacja zarejestrowanych na filmie profesjonalnych i nieprofesjonalnych zachowań studentów-praktykantów w toku prowadzonych samodzielnie zajęć, służy przede wszystkim eliminowaniu popełnionych błędów, i zapobiegania ich powtarzaniu. Student bowiem, obserwując siebie, dostrzega własne błędy i świadomie podejmuje działania w celu zapobiegania pojawieniu się ich w przyszłości. Mikronauczanie jest zatem bardzo dobrą metodą rozwijania samoświadomości własnych kompetencji zawodowych.

7. Sylwetka studenta – praktykanta

Ponieważ praktyki pedagogiczne przygotowujące do zawodu nauczyciela stanowią integralną część całego procesu edukacyjnego na kierunku pedagogicznym, zarysowana sylwetka studenta-praktykanta jest *de facto* sylwetką absolwenta kierunku *Pedagogika* specjalność *edukacja wczesnoszkolna i wychowanie przedszkolne*. Zatem student-praktykant na kierunku *Pedagogika* specjalność *edukacja wczesnoszkolna i wychowanie przedszkolne* prezentuje ogólnohumanistyczną postawę we wszelkich podejmowanych przez siebie formach aktywności życiowej. Docenia ludzką niepowtarzalność – możliwości, predyspozycje, zdolności i talenty, podejmuje działalność kształcąco-wychowawczą, opiekuńczo-pomocową i profilaktyczno-terapeutyczną specyficzną dla wykonywanego przez siebie zawodu. Otwartość i dialog, szacunek dla innych, wrażliwość na potrzeby drugiego człowieka i świata przyrody, odpowiedzialność, autonomia, poczucie własnej tożsamości osobistej i zawodowej, kreatywność i twórcze myślenie, to podstawowe cechy charakteryzujące naszego studenta-praktykanta. Dysponując wiedzą ogólnopedagogiczną, historyczno-filozoficzną, socjologiczną i psychologiczną niezbędną do zrozumienia społeczno-kulturowego kontekstu kształcenia, wychowania i pracy opiekuńczej oraz do kształtowania własnego wizerunku dobrego nauczyciela, potrafi sprostać wymogom edukacyjnym współczesnej rzeczywistości. Posiada bogaty zakres kompetencji społecznych, posługuje się szerokim wachlarzem umiejętności diagnostycznych, odczuwa ciągłą potrzebę doskonalenia i rozwijania się w zakresie praktycznego działania oraz tworzenia ciągle aktualizowanego i innowacyjnego warsztatu metodycznego. Wyposażony w umiejętności refleksyjnego spojrzenia na własną rolę zawodową oraz pogłębionego rozumienia rzeczywistości edukacyjnej, podejmuje działania badawcze ukierunkowane na zgłębianie problemów współczesnego środowiska przedszkolnego i szkolnego, a następnie modyfikuje go i kształtuje.

Powyższy obraz sylwetki studenta-praktykanta przekłada się na zakres jego obowiązków.

a. Obowiązki studenta przed rozpoczęciem praktyki – wynikają z celów sformułowanych dla I etapu realizacji całości przebiegu nowych modeli studenckich praktyk pedagogicznych oraz ich struktury organizacyjnej. Zgodnie z powyższym, student-praktykant przed rozpoczęciem praktyk w placówce oświatowej winien:

- dokonać wyboru placówek oświatowych,
- z dyrektorami placówek uzgodnić przyjęcie na praktykę,
- spotkać się z opiekunem praktyk z ramienia uczelni i odebrać od niego dokument deklaracji przyjęcia na praktykę, a następnie dostarczyć ją z powrotem,
- wziąć udział w warsztatach szkoleniowych przygotowujących do realizacji praktyki w wybranych placówkach oświatowych,

- wraz z uczelnianym i szkolnym opiekunem praktyk ustalić ich harmonogram,
- odebrać komplet dokumentów praktyk od ich uczelnianego opiekuna,
- skierowanie na praktyki, porozumienie o współpracy oraz program praktyk z ich regulaminem przekazać dyrektorom placówek,
- posiadać ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków oraz ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej na czas trwania praktyki zawodowej oraz deklarację ją poświadczającą. Koszty tego ubezpieczenia pokrywa student.

b. Obowiązki studenta w trakcie odbywania praktyki – są bezpośrednio związane z założeniami II etapu ich przebiegu. Student odbywający praktyki w placówce wcześniej przez siebie wybranej zobowiązany jest do:

- zapoznania się i przestrzegania regulaminu praktyk pedagogicznych oraz do odbycia praktyki zawodowej w wymiarze przewidzianym w regulaminie praktyk,
- przestrzegania ustalonego przez organizatora praktyki porządku i dyscypliny pracy,
- zapoznania się z zasadami odbywania praktyki zawodowej na terenie placówki oświatowej,
- przejścia szkolenia BHP w miejscu praktyki oraz przestrzegania zasad BHP i ochrony przeciwpożarowej,
- przestrzegania zasad zachowania tajemnicy służbowej i państwowej oraz ochrony poufności danych w zakresie określonym przez organizatora praktyk,
- sumienności i staranności w wykonywaniu powierzonych w trakcie trwania praktyki obowiązków,
- aktywnego uczestnictwa w realizacji zadań objętych programem praktyki i wykonywania poleceń przełożonych w miejscu odbywania praktyki,
- prowadzenia dziennika praktyk pedagogicznych oraz innych wymaganych regulaminowo dokumentów potwierdzających udział studenta w praktykach (wg zatwierdzonego wzoru), które stanowią podstawę do zaliczenia praktyki.

W wypadku rażącego naruszenia przez studenta-praktykanta dyscypliny pracy lub nie dostosowania się do wymogów podyktowanych charakterem i funkcją placówki oświatowej przyjmujący studenta na praktykę może żądać od Uczelni odwołania studenta z praktyki.

c. Obowiązki studenta po zakończeniu praktyki oraz zasady ich zaliczenia – są następstwem założeń przyjętych na potrzeby ostatniego – III etapu przebiegu praktyk. W postępowaniu końcowym praktyk student zobowiązany jest do:

- dostarczenie zaświadczenia i opinii o odbyciu studenckiej praktyki zawodowej,
- wzięcia udziału w zajęciach opartych na mikronauczaniu i przedstawieniu swojego fragmentu nagranego filmu z superwizji, której był uczestnikiem,
- wzięcia aktywnego udziału w działaniach realizowanych w ramach mikronauczania,
- dostarczenia opiekunowi praktyk pedagogicznych w WSNHiD w Poznaniu pełnej dokumentacji (wypełnionej i zatwierdzonej), potwierdzającej realizację celów i zadań praktyki,
- zatwierdzoną dokumentację praktyk pedagogicznych, student ma obowiązek złożyć u opiekuna praktyk z ramienia uczelni.

Warunkiem zaliczenia praktyki pedagogicznej jest:

- odbycie praktyki w pełnym wymiarze godzin,
- dostarczenie opiekunowi praktyk z ramienia uczelni wypełnionej, pełnej dokumentacji praktyk, z potwierdzonym terminem ich rozpoczęcia, wykonywanymi czynnościami w zestawieniach tygodniowych oraz oceną wystawioną przez opiekuna z ramienia jednostki, w której odbyły się praktyki,
- aktywny udział w mikronauczaniu.

8. Obowiązki opiekuna praktyk

a. Obowiązki opiekuna praktyk z ramienia uczelni wyższej:

- przedstawienie studentom-praktykantom placówek oświatowych, w których będą odbywać się praktyki,
- zorganizowanie warsztatów ze studentami-praktykantami w celu zapoznania ich z wytycznymi dotyczącymi przebiegu i realizacji praktyk oraz sposobem wypełniania dokumentacji praktyk,
- ustalenie – wraz z pozostałymi dwoma współuczestnikami praktyk - szczegółowych terminów realizacji praktyk i liczby studentów w taki sposób, by praktyki zostały zakończone w ustalonym terminie,
- pozostanie w stałym kontakcie ze studentami-praktykantami i opiekunem praktyk z ramienia placówki oświatowej w celu monitorowania jej przebiegu,
- dokonanie kontroli wybiórczej miejsc odbywania praktyk przez studentów-praktykantów i zasięgnięcie opinii o ich przebiegu i stopniu przygotowania studentów do zawodu,
- uczestniczenie w zajęciach opartych na metodzie mikronauczania,
- sprawdzenie dokumentacji po zakończeniu praktyki i dokonanie wpisu do indeksu oraz w karcie okresowych osiągnięć studenta,
- przygotowanie sprawozdania z realizacji studenckich praktyk pedagogicznych.

b. Obowiązki opiekuna praktyk z ramienia przedszkola/szkoły

Nad prawidłowym przebiegiem praktyk, w placówce oświatowej, w której są one realizowane czuwa jej dyrektor (dyrektor przedszkola, szkoły). Po zakończeniu każdego rodzaju praktyki dyrektor zatwierdza wypełnienie odpowiedniej części dziennika praktyk studenta (np. po zrealizowaniu praktyki obserwacyjnej dyrektor składa podpis na kartach obserwacyjnych wypełnianych przez studenta-praktykanta w toku jej odbywania). Dyrektor zatwierdza również przedłożoną mu przez opiekuna praktyk z ramienia tejże placówki, opinię o pobycie studenta w placówce. Opinia ta, wraz z całą dokumentacją, przekazywana jest opiekunowi praktyk z ramienia uczelni po jej zakończeniu. Dyrektor umożliwia nauczycielowi-opiekunowi wykonywanie dodatkowych zajęć związanych z opieką nad praktykantem.

Do podstawowych obowiązków opiekuna praktyk z ramienia przedszkola/szkoły podstawowej należy:

- udział w warsztatach przygotowujących do realizacji praktyk oraz w spotkaniu ze studentami-praktykantami oraz opiekunem praktyk z ramienia uczelni w celu ustalenia ich harmonogramu,
- otoczenie opieką i nadzorem studenta-praktykanta w toku jego praktyki na terenie placówki oświatowej,

- ułatwienie praktykantowi zapoznania się z wszelką dokumentacją obowiązującą w przedszkolu/szkole oraz nawiązywania kontaktów z innymi pracownikami placówki,
- przedstawienie studenta-praktykanta dzieciom/uczniom i pomoc we wzajemnym zaakceptowaniu się i życzliwym przyjęciu,
- stopniowe wprowadzanie studenta-praktykanta we wszelkie obowiązki związane z pracą w przedszkolu/szkole,
- ustalenie z praktykantem tematów zajęć/lekcji, które poprowadzi,
- zadbanie o to, by przeprowadzone przez studenta-praktykanta zajęcia były oparte na wykorzystaniu różnorodnych metod, technologii informacyjno-komunikacyjnej,
- akceptowanie konspektów zajęć studenta-praktykanta poprzez umieszczanie na nich swojego podpisu,
- umożliwienie praktykantowi korzystania z wszelkich pomocy dydaktycznych znajdujących się w placówce oświatowej,
- umożliwienie studentowi-praktykantowi skonstruowanie i zrealizowanie własnych zajęć fakultatywnych, które wspólnie ustalają,
- zachęcanie studenta do stawiania pytań i stałe dostarczanie mu informacji na temat zauważonych dobrych stron jego pracy oraz tych, nad którymi powinien pracować,
- obserwowanie postępów rozwojowych studenta-praktykanta w trakcie praktyk i umieszczenie tych spostrzeżeń w końcowej opinii o nim i całości przebiegu praktyk,
- uczestniczenie w zajęciach opartych na mikronauczaniu i podjęcie ze studentem rozmowy o jego mocnych stronach, które zauważył, wskazanie możliwości rozwinięcia obszarów słabszych,
- przygotowanie oceny opisowej praktyk oraz zaproponowanie noty zaliczającej praktykę.

9. Dokumentacja przebiegu praktyk.

Dokumentacja przebiegu praktyki stanowi rzeczowe świadectwo jej realizacji. Jest odzwierciedleniem merytorycznej, organizacyjnej i realizacyjnej oceny jej skuteczności. Pokazuje obraz napotkanych barier, osiągniętych sukcesów, poniesionych porażek. Dokumentacja w projekcie podzielona została na trzy kategorie:

- Dokumentacja uczelni – Koordynatora praktyk z jej ramienia
  - Dokumentacja projektowa – dwa nowe modele praktyk
  - Wykaz placówek stanowiących miejsce studenckich praktyk pedagogicznych
  - Porozumienie w sprawie organizacji i przebiegu praktyk
  - Skierowanie na praktyki do wybranej placówki oświatowej
  - Opinia o praktykancie i przebiegu jego praktyk wystawiona na podstawie przedstawionej przez studenta- praktykanta dokumentacji praktyk
  - Materiały i opinie przedstawione przez superwizora
  - Arkusz zewnętrznego monitoringu i ewaluacji przebiegu praktyk (sondaż diagnostyczny, analiza dokumentów)
- Dokumentacja studenta – Dziennik Praktyk (załącznik 1)
  - Podręcznik metodyczny do realizacji praktyk

Część I – Praktyki obserwacyjne i asystenckie

- Harmonogram praktyk
- Karta obserwacji

- Karta działań własnych
- Studium indywidualnego przypadku – obserwacja i diagnoza
- Karta automonitoringu
- Portfolio

Część II – Praktyki czynne – metodyczne

- Harmonogram prowadzenia zajęć
- Scenariusz zajęć
- Karta działań własnych
- Karta automonitoringu
- Studium indywidualnego przypadku – profilaktyka i terapia
- Portfolio
- Nagranie lekcji (superwizja)

Część III – Doradztwo

- Harmonogram spotkań
- Karta zagadnień i autorefleksji

Część IV – Mikronauczanie i ewaluacja praktyk

- Arkusz SWOT
- Arkusz ewaluacji przebiegu praktyk
- Dokumentacja opiekuna praktyk
  - Podręcznik metodyczny do realizacji praktyk
  - Karta obserwacji studenta w toku lekcji
  - Arkusz wewnętrznego monitoringu i ewaluacji przebiegu praktyk
  - Opinia o praktykancie i przebiegu jego praktyk w placówce oświatowej

10. Monitoring i ewaluacja przebiegu praktyk

Monitoring w szkole to kontrola jakości, to procedury obserwacyjne, diagnozujące inaczej nazywane mierzaniem jakości szkoły. Monitoring jest po to, aby uzyskać o uczniu jak najwięcej informacji potrzebnych do tworzenia optymalnego dla ucznia programu.

Jakościowe myślenie o edukacji to:

- projektowanie rozwoju jakościowego,
- konstruowanie procedur rozwoju jakościowego,
- monitorowanie i informacja zwrotna,
- niezakończone dążenie do dalszego doskonalenia.

Monitoring kierowniczy to zbieranie informacji o efektach nadzoru pedagogicznego, który pełni nauczyciel oraz informacji o charakterze strategicznym. Ustalenie jakie informacje mają charakter strategiczny, to właśnie tworzenie kierowniczego monitoringu.

Wybrane procedury szkolnego monitoringu:

- samoocena,
- ankietowanie,
- hospitacje diagnozujące,
- przeglądy, wywiady.

Procedury te można zastosować również w toku projektu i w rezultacie odpowiedzieć na pytanie: czy poprzez realizację praktyk studenckich osiągnięte zostały efekty kształcenia wynikające z wizji sylwetki absolwenta studiów pedagogicznych? Nowym elementem jest równorzędne traktowanie działań w tym obszarze wszystkich trzech podmiotów odpowiedzialnych za wysoką jakość praktyk.

11. Zamierzone efekty odbytych praktyk pedagogicznych

Konsekwencją przeprowadzonych studenckich praktyk pedagogicznych przygotowujących studentów do wykonywania zawodu nauczycielskiego w przedszkolu i klasach I-III szkoły podstawowej według założeń ich nowych modeli jest osiągnięcie konkretnych efektów kształcenia.

1. W zakresie uzyskanej wiedzy:

- student-praktykant posiada użyteczną wiedzę o typowych rodzajach struktur, celach, organizacji i funkcjonowaniu placówek oświatowych – przedszkolach/szkołach podstawowych, w których prowadzona jest działalność kształcąca, wychowawcza, opiekuńcza, kulturalna i pomocowa,
- student-praktykant posiada użyteczną wiedzę o różnych rodzajach struktur społecznych typowych dla funkcjonowania placówek oświatowych – przedszkoli/szkół podstawowych oraz zachodzących między nimi relacjach,
- student-praktykant posiada użyteczną wiedzę o rodzajach więzi społecznych i o rządzących nimi prawidłowościach zachodzących w placówkach oświatowych – przedszkolach/szkołach podstawowych,
- student-praktykant posiada użyteczną wiedzę o różnych środowiskach wychowawczych, ich specyfice i procesach w nich zachodzących w przestrzeni przedszkola/szkoły podstawowej,
- student-praktykant posiada użyteczną wiedzę o strukturze i funkcjach systemu edukacji, celach, podstawach prawnych, organizacji i funkcjonowaniu placówek oświatowych – przedszkoli/szkół podstawowych,
- student-praktykant posiada użyteczną wiedzę o uczestnikach działalności kształcącej, wychowawczej, opiekuńczej, kulturalnej i pomocowej w przestrzeni placówek oświatowych – przedszkoli/szkół podstawowych,
- student-praktykant posiada użyteczną wiedzę o metodyce wykonywania typowych zadań, normach, procedurach stosowanych w różnych obszarach działalności pedagogicznej w przestrzeni przedszkola/szkoły podstawowej

2. W zakresie zdobytych umiejętności:

- student-praktykant potrafi obserwować i interpretować zjawiska społeczne w powiązaniu z różnymi obszarami działalności pedagogicznej przedszkola/szkoły podstawowej,
- student-praktykant potrafi korzystać z posiadanej wiedzy psychologiczno-pedagogicznej, w celu szczegółowego opisu i praktycznego analizowania procesów i zjawisk społecznych, istotnych z punktu widzenia edukacji zachodzących w przestrzeni przedszkolnej/szkolnej,
- student-praktykant potrafi analizować przyczyny i przebieg wybranych procesów edukacyjnych i zjawisk społecznych specyficznych dla różnych obszarów działalności pedagogicznej przedszkola/szkoły podstawowej,

- student-praktykant potrafi posługiwać się zasadami i normami etycznymi w podejmowanej działalności, dostrzega i analizuje dylematy etyczne; przewidywać skutki konkretnych działań pedagogicznych w przestrzeni przedszkola/szkoły podstawowej,
- student-praktykant potrafi prawidłowo posługiwać się normami i regułami prawnymi w działalności pedagogicznej, planując i realizując rozwiązania konkretnych zadań z zakresu edukacji, opieki, wychowania, działalności kulturalnej i pomocowej w przestrzeni przedszkola/szkoły podstawowej,
- student-praktykant potrafi prawidłowo posługiwać się zasadami i normami bezpieczeństwa i higieny pracy w instytucjach edukacyjnych, wychowawczych, opiekuńczych, kulturalnych i pomocowych w przestrzeni przedszkola/szkoły podstawowej,
- student-praktykant potrafi ocenić przydatność typowych metod, procedur i dobrych praktyk do realizacji zadań związanych z różnymi sferami działalności pedagogicznej w przestrzeni przedszkola/szkoły podstawowej,
- student-praktykant potrafi diagnozować i prognozować sytuację uczestników procesów edukacyjnych w przedszkolu/szkole podstawowej,
- student-praktykant potrafi generować rozwiązania konkretnych problemów pedagogicznych i prognozować przebieg ich rozwiązywania oraz przewidywać skutki planowanych działań w przedszkolu/szkole podstawowej,
- student-praktykant potrafi wdrażać rozwiązania konkretnych problemów edukacyjnych, wychowawczych, opiekuńczych, kulturalnych i pomocowych w przedszkolu/szkole podstawowej,
- student-praktykant potrafi animować prace nad rozwojem uczestników procesów pedagogicznych oraz wspierać ich samodzielność w zdobywaniu wiedzy w przedszkolu/szkole podstawowej i poza nimi,
- student-praktykant potrafi przygotować wystąpienie ustne, prezentować własne pomysły, wątpliwości i sugestii.

3. W zakresie zdobytych kompetencji społecznych:

- student-praktykant ma świadomość poziomu swojej wiedzy i umiejętności, rozumie potrzebę ciągłego dokształcania się zawodowego i rozwoju osobistego, dokonuje samooceny własnych kompetencji i doskonali umiejętności, wyznacza kierunki własnego rozwoju i kształcenia,
- student-praktykant jest gotowy do podejmowania wyzwań zawodowych; wykazuje aktywność, podejmuje trud i odznacza się wytrwałością w realizacji indywidualnych i zespołowych działań profesjonalnych w zakresie edukacji,
- student-praktykant potrafi pracować w zespole pełniąc różne role; umie przyjmować i wyznaczać zadania, jest przygotowany do aktywnego uczestnictwa w grupach, organizacjach i instytucjach realizujących projekty społeczne w różnych obszarach działalności pedagogicznej,
- student-praktykant dostrzega i formułuje problemy moralne i dylematy etyczne związane z własną i cudzą pracą zawodową, poszukuje optymalnych rozwiązań, postępuje zgodnie z zasadami etyki zawodowej,
- student-praktykant ma elementarne umiejętności organizacyjne pozwalające na realizację celów zawodowych związanych z projektowaniem i podejmowaniem indywidualnych działań profesjonalnych.

12. Praktyczny poradnik dla studentów-praktykantów

Student zamierzający odbyć praktyki pedagogiczne przygotowujące do zawodu nauczycielskiego w przedszkolu i klasach I-III szkoły podstawowej powinien przestrzegać jasno sprecyzowanej procedury postępowania przedstawionej poniżej w formie schematycznej. Innowacyjnym podejściem do opracowywania dokumentacji praktyk w przedstawianych tutaj dwóch modelach studenckich praktyk pedagogicznych jest kryterium poszczególnych etapów realizacji praktyk, czyli praktyk w ujęciu „krok po kroku” od poszukiwania miejsca praktyk, aż po ich zaliczenie.

Schemat 7. Struktura organizacyjna studenckich praktyk pedagogicznych

1	wybór miejsca praktyk
2	ustalenie harmonogramu praktyk
3	ustalenie programu praktyk
4	przygotowanie dokumentacji praktyk
5	określenie form monitoringu i ewaluacji praktyk

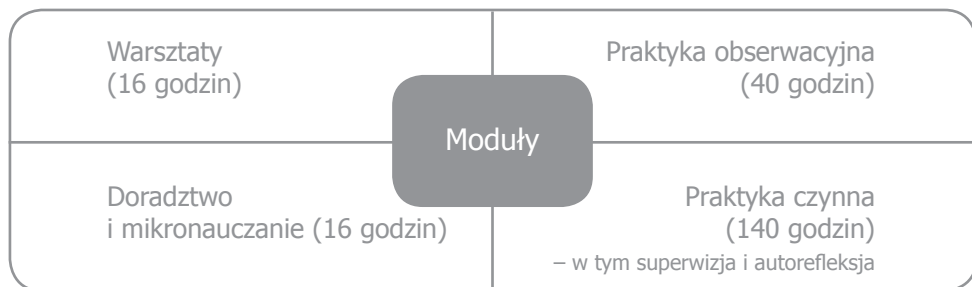
Źródło: Opracowanie własne

Schemat 8. Praktyki „krok po kroku”

1	poszukiwanie miejsca praktyk z uwzględnieniem ramowego harmonogramu i programu praktyk pedagogicznych (rejestr placówek oświatowych)
2	uzgodnienie przyjęcia studentów na praktyki i porozumienie ws. organizacji praktyk w placówce (umowy partnerskie z placówkami, dokumentacja dla nauczycieli – opiekunów praktyk)
3	skierowanie studenta na praktyki do placówki (dokumentacja dla praktykanta); ustalenie operacyjnego harmonogramu i programu praktyk w placówce (dokumentacja praktykanta i opiekuna praktyk)
4	realizacja praktyk w placówkach (dokumentacja przebiegu praktyk prowadzona przez praktykanta i opiekuna praktyk); monitoring przebiegu praktyk (dokumentacja uczelni oraz opiekuna praktyk)
5	zaliczenie praktyk (dokumentacja przebiegu praktyk prowadzona przez praktykanta i opiekuna praktyk); ewaluacja praktyk (dokumentacja przebiegu praktyk, ankiety ewaluacyjne)

Źródło: Opracowanie własne

Schemat 9. Moduły praktyk pedagogicznych

Moduł 1. Warsztaty – przygotowanie do realizacji praktyk w placówkach oświatowych, zapoznanie się z ramowym harmonogramem i programem praktyk oraz zapoznanie się ze specyfiką pracy w przedszkolu i w klasach I-III szkoły podstawowej (Etap I; wymiar: 16 godzin).

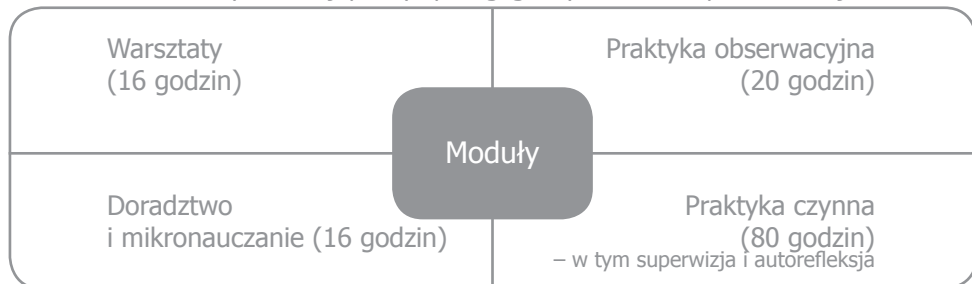
Moduł 2. Praktyka obserwacyjna – realizacja praktyk w placówce oświatowej – w przedszkolu i w klasach I-III szkoły podstawowej (Etap II; wymiar: 40 godzin).

Moduł 3. Praktyka czynna – realizacja praktyk w placówce oświatowej - w przedszkolu i w klasach I-III szkoły podstawowej (Etap II; wymiar: 140 godzin), w tym:

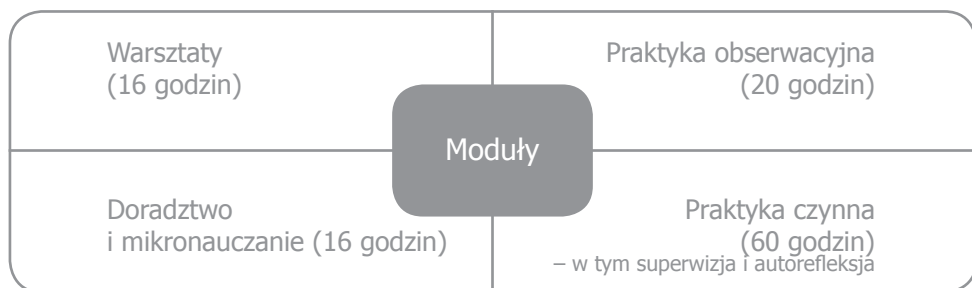
- autorefleksja (m.in. analizowanie własnej pracy, przygotowanie portfolio praktykanta; wymiar: 10 godzin);
- superwizja (zewnętrzny monitoring realizacji praktyk czynnych studenta przez niezależnego specjalistę; wymiar: 4 godziny).

Moduł 4. Doradztwo i mikronauczanie – realizacja praktyk pogłębiających kompetencje praktykanta oraz podsumowujących i oceniających przebieg praktyk (Etap III; wymiar: 16 godzin).

Schemat 10. Moduły realizacji praktyk pedagogicznych w szkole podstawowej

Schemat 11. Moduły realizacji praktyk pedagogicznych w przedszkolu

Tabela 3. Ramowy harmonogram realizacji modułów praktyk dla studentów EWiP

Etap realizacji	Moduł praktyki	Rodzaj praktyki	Termin realizacji (semestr studiów)	Wymiar – ilość godzin na realizację modułu	Sposób realizacji modułu
Etap I	Moduł 1	Warsztaty (grupowe)	Semestr 5	16 godzin	ciągły
Etap II	Moduł 2	Praktyki obserwacyjne w szkole podstawowej (indywidualne)	Semestr 5	20 godzin	skokowy lub mieszany
	Moduł 2	Praktyki obserwacyjne w przedszkolu (indywidualne)	Semestr 6	20 godzin	skokowy lub mieszany
	Moduł 3	Praktyki czynne w szkole podstawowej (indywidualne)	Semestr 5	80 godzin	skokowy
	Moduł 3	Praktyki czynne w przedszkolu (indywidualne)	Semestr 6	60 godzin	skokowy
Etap III	Moduł 4	Doradztwo (indywidualne)	Semestr 5/6	10 godzin	skokowy lub mieszany
	Moduł 4	Mikronauczanie (grupowe)	Semestr 6	6 godzin	ciągły

Tabela 4. Ramowy harmonogram realizacji modułów praktyk pedagogicznych w szkole podstawowej

Etap realizacji	Moduł praktyki	Rodzaj praktyki	Termin realizacji (semestr studiów)	Wymiar – ilość godzin na realizację modułu	Sposób realizacji modułu
Etap I	Moduł 1	Warsztaty (grupowe)	Semestr 5	16 godzin	ciągły
Etap II	Moduł 2	Praktyki obserwacyjne w szkole podstawowej (indywidualne)	Semestr 5	20 godzin	skokowy lub mieszany
	Moduł 3	Praktyki czynne w szkole podstawowej (indywidualne)	Semestr 5	80 godzin	skokowy
Etap III	Moduł 4	Doradztwo (indywidualne)	Semestr 5/6	10 godzin	skokowy lub mieszany
	Moduł 4	Mikronauczanie (grupowe)	Semestr 6	6 godzin	ciągły

Tabela 5. System realizacji godzin praktyk w klasach I-III szkoły podstawowej

Miejsce praktyk	szkoła podstawowa	
Rok i semestr studiów	Rok III, Semestr 5	
Wymiar praktyk (godziny)	100	
Termin realizacji (miesiące)	4	
Dzienna liczba godzin	5	
Liczba godzin w tygodniu [ciągły/skokowy]	20	10
Liczba tygodni [ciągły/skokowy]	5	10

Tabela 6. Ramowy harmonogram realizacji modułów praktyk pedagogicznych w przedszkolu

Etap realizacji	Moduł praktyki	Rodzaj praktyki	Termin realizacji (semestr studiów)	Wymiar – ilość godzin na realizację modułu	Sposób realizacji modułu
Etap I	Moduł 1	Warsztaty (grupowe)	Semestr 5	16 godzin	ciągły
Etap II	Moduł 2	Praktyki obserwacyjne w przedszkolu (indywidualne)	Semestr 6	20 godzin	skokowy lub mieszany
	Moduł 3	Praktyki czynne w przedszkolu (indywidualne)	Semestr 6	60 godzin	skokowy
Etap III	Moduł 4	Doradztwo (indywidualne)	Semestr 6	10 godzin	skokowy lub mieszany
	Moduł 4	Mikronauczanie (grupowe)	Semestr 6	6 godzin	ciągły

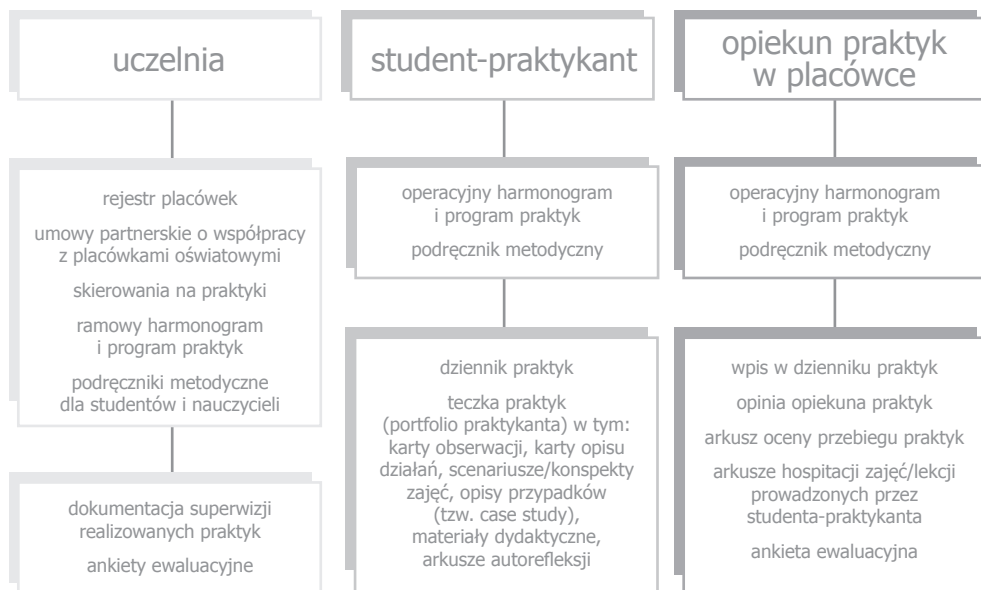
Tabela 7. System realizacji godzin praktyk w przedszkolu

Miejsce praktyk	przedszkole	
Rok i semestr studiów	Rok III, Semestr 6	
Wymiar praktyk (godziny)	80	
Termin realizacji (miesiące)	4	
Dzienna liczba godzin	5	
Liczba godzin w tygodniu [ciągły/skokowy]	20	10
Liczba tygodni [ciągły/skokowy]	4	8

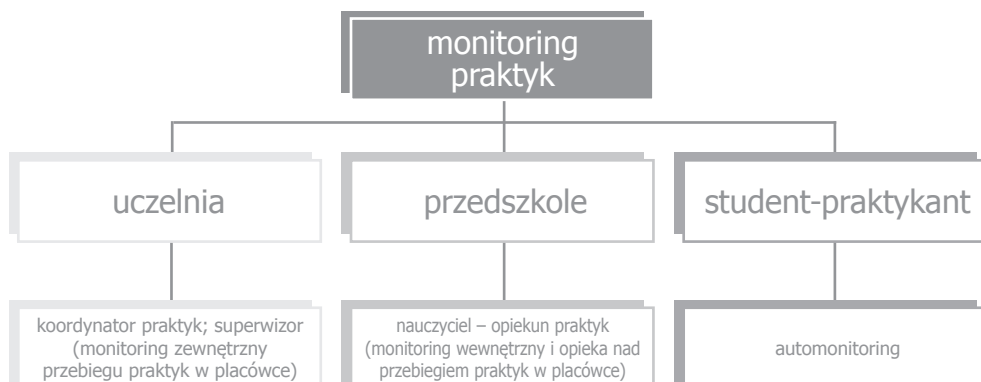
Tabela 8. System realizacji godzin praktyk w placówce (przykładowe zestawienie)

Miejsce praktyk	szkoła podstawowa (klasy I-III)		przedszkole	
Wymiar praktyk (godziny)	100		80	
Dzienna liczba godzin	5		5	
Liczba godzin w tygodniu [ciągły/skokowy]	20	10	20	10
Liczba tygodni [ciągły/skokowy]	5	10	4	8

Schemat 12. Dokumentacja praktyk pedagogicznych w przedszkolu i kl. I-III SP

Schemat 13. Monitoring praktyk pedagogicznych w przedszkolu i kl. I-III SP

13. Przykładowe scenariusze zajęć

PRZYKŁADOWY WZÓR SCENARIUSZA LEKCJI Z UWZGLĘDNIENIEM OPERACJONALIZACJI CELÓW NAUCZANIA

TEMAT LEKCJI:

najczęściej zgodnie z rozkładem materiału

TREŚCI PROGRAMOWE:

z przyjętego programu nauczania

CELE OGÓLNE:

podają je dokumenty oświatowe (podstawa programowa) i często program nauczania

CELE OPERACYJNE:

są zawarte częściowo w niektórych programach nauczania, można też odwołać się do rozkładu materiału nauczania, kryteriów ocen i podręcznika

wariant I	wariant II
<p>Po zakończonych zajęciach uczeń:</p> <p>POZIOM I – WIADOMOŚCI KATEGORIA A</p> <ul style="list-style-type: none"> • pamięta – – <p>POZIOM I – ROZUMIE KATEGORIA B</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozumie – – <p>POZIOM II – STOSOWANIE KATEGORIA C I D</p> <ul style="list-style-type: none"> • potrafi (stosuje) –	<p>Po zakończonych zajęciach uczeń potrafi:</p> <p>– łącznie wymieniamy (bez rozbicia na pamięta, rozumie, potrafi) z użyciem czasowników określających działanie w:</p> <p>POZIOMIE I – KATEGORIA A</p> <p>POZIOMIE I – KATEGORIA B</p> <p>POZIOMIE II – KATEGORIA C I D</p>

Kształcenie umiejętności np.:

- Posługiwanie się językiem ojczystym
- Rozwijanie sprawności umysłowych
- Współdziałanie w zespole
- Czasowniki określające działanie – jeśli jest to cykl długofalowy kształcenia tych samych umiejętności

Środki dydaktyczne:

Metody:

Struktura i opis (przebieg) lekcji:

- Zaangażowanie
- Badanie i przekształcanie
- Prezentacja
- Podsumowanie i refleksja

PRZYKŁADOWY SCENARIUSZ ZAJĘĆ

Scenariusz lekcji, nauczanie początkowe zajęcia zintegrowane klasa II

Krąg tematyczny: Łąka wiosną.

Temat dnia: Co ciekawego można zobaczyć i usłyszeć wiosną na łące?

Treści programowe:

Edukacja polonistyczna: uczeń wyszukuje w tekście potrzebne informacje, czyta i rozumie teksty przeznaczone dla dzieci na I etapie edukacji i wyciąga z nich wnioski, uczestniczy w rozmowach: zadaje pytania, udziela odpowiedzi i prezentuje własne zdanie.

Edukacja przyrodnicza: uczeń opisuje życie w wybranym ekosystemie (na łące).

Edukacja muzyczna: uczeń tworzy improwizacje ruchowe do muzyki.

Edukacja matematyczna: uczeń podaje z pamięci iloczyny w zakresie tabliczki mnożenia, sprawdza wyniki dzielenia za pomocą mnożenia.

Edukacja społeczna: współpracuje z rówieśnikami w trakcie nauki.

Cele ogólne:

- rozwijanie umiejętności wypowiadania się pełnym zdaniem,
- doskonalenie umiejętności współdziałania w zespole,
- doskonalenie umiejętności wykonywania działań matematycznych (mnożenie i dzielenie),
- doskonalenie umiejętności czytania ze zrozumieniem,
- zapoznanie z różnorodnością roślin i zwierząt żyjących na łące,
- rozwijanie ekspresji ruchowej,
- utrwalenie kolejności liter w alfabecie,
- doskonalenie umiejętności wyszukiwania informacji w tekście i na ich podstawie tworzenia mapy pojęć,

Cele operacyjne:

Uczeń:

- aktywnie i zgodnie uczestniczy w zajęciach,
- wypowiada się na temat swoich odczuć i wrażeń,
- czyta samodzielnie tekst i wyszukuje ważne informacje,
- na podstawie tekstu i własnych wiadomości wykonuje mapę pojęć,
- rozwiązuje krzyżówkę,
- potrafi zatańczyć według własnego pomysłu do muzyki,
- potrafi twórczo wykorzystać rekwizyt,
- mnoży i dzieli w zakresie 30,
- porządkuje nazwy roślin wg kolejności alfabetycznej,
- wybiera spośród różnych nazw roślin tylko nazwy roślin łąkowych,
- potrafi zaprezentować materiały wypracowane przez grupę,

Metody pracy:

- słowne - rozmowa, praca z tekstem,
- praktycznego działania – pisanie, zabawy ruchowe.

Formy pracy:

- indywidualna,
- zbiorowa,
- zespołowa.

Środki dydaktyczne:

- nagranie odgłosów łąki oraz utworu „Poranek” Griega i „Walc kwiatów” Czajkowskiego,
- materiały multimedialne (Scholaris) Na łące,
- kartki z nazwami roślin,
- kartki z cyframi do zabawy matematycznej,
- tkanina/rekwizyt w zabawie ruchowej
- kserokopie tekstów do czytania,
- papier w formie płatków kwiatów do wykonania mapy pojęć.

Przebieg zajęć:

1. Spotkanie w kręgu na dywanie – zaproszenie dzieci na wycieczkę w wyobraźni. Rozpoznanie miejsca wycieczki na podstawie odgłosów przyrody i tekstu o charakterze relaksacyjnym.
2. Rozmowa na temat wrażeń i odczuć towarzyszących odbiorowi tekstu i głosów przyrody – (Kolory wiosennej łąki, odgłosy, które do nas docierały, zapachy, które unosiły się w powietrzu).
3. Obejrzenie filmu dydaktycznego i na jego podstawie wybranie spośród nazw różnych roślin tylko tych, które występują na łące. Uporządkowanie ich wg kolejności alfabetycznej (praca w grupach).
4. Zabawa ruchowa – interpretacja utworu „Poranek” Griega z wykorzystaniem rekwizytu.
5. Rozwiązywanie zadań z treścią (tablica multimedialna) – proponowanie sposobu obliczeń, zapisywanie i udzielanie odpowiedzi.
6. Zabawa matematyczna – mnożenie do 30.
Każdy otrzymuje kwiatek z cyfrą, muzyka zaprasza nas do tańca, na przerwę w pary łączą się te osoby, których liczby pomnożone przez siebie dają wynik mnożenia zaprezentowany na tablicy.
7. Rozwiązywanie krzyżówek (zwierzęta łąkowe) i sprawdzenie haseł.
8. Podział na zespoły – czytanie tekstu, wyszukiwanie informacji i wykonanie mapy pojęć, zapisywanie haseł.
9. Prezentacja efektów pracy poszczególnych grup.
10. Ewaluacja zajęć – tworzenie skojarzeń do słowa „łąka”.

14. Charakterystyka partnerskich placówek oświatowych – przedszkola/szkoły

W myśl przyjętych w projekcie założeń, placówki oświatowe, do których trafią studenci na praktyki pedagogiczne powinny:

- posiadać uprawnienia do realizacji praktyk na podstawie rozporządzenia MEN,
- posiadać minimum 3 nauczycieli ze stopniem mgr i stopniem zawodowym nauczyciela mianowanego lub dyplomowanego,
- posiadają dostępny sprzęt ICT do prowadzenia zajęć,
- posiadają doświadczenie w realizacji praktyk dla min. 10 osób.

Te powyższe kryteria powinny przekładać się na jasno określoną wizję wzorcowych przedszkoli i szkół podstawowych, będących miejscem studenckich praktyk pedagogicznych. Przede wszystkim więc placówki te muszą odpowiadać na najistotniejsze pytanie studentów pedagogiki, a mianowicie: jak przełożyć osobistą wiedzę i umiejętności pedagogiczne wyniesione z toku dotychczasowych studiów, na praktykę przedszkolną i szkolną. Placówki te stają się bowiem pierwszą i podstawową jednostką praktycznego doskonalenia ich kompetencji zawodowych.

Młodzi pedagodzy przychodząc do przedszkola/szkoły nie są przygotowani do realizacji wielu z czekających na nich zadań - znają przedmiot, którego mają uczyć, posiadają wiedzę z zakresu teoretycznych podstaw dydaktyki, ale nie wiedzą jak zastosować tę wiedzę w praktyce. Brak im umiejętności rozwiązywania problemów wychowawczych, praktycznego zarządzania zespołem uczniowskim. Odpowiedzi na nurtujące ich problemy powinni uzyskać właśnie w miejscu swojej pierwszej praktyki zawodowej. Tu również powinni się nauczyć współpracy z innymi nauczycielami, wejść w ich grupę i obserwować relacje zachodzące między nimi. To wzajemne obserwowanie się podczas pracy, uczenie się od siebie, przejmowanie wzorców postępowania i wypracowywanie zindywidualizowanych rozwiązań, służy przede wszystkim stworzeniu uczniom warunków do uczenia się nie niszcząc ich naturalnej ciekawości świata.

Przedszkole/szkoła podstawowa, do której trafia student-praktykant powinna być zatem przykładem dobrej praktyki nauczycielskiej i miejscem, spotkań adeptów sztuki nauczycielskiej z doświadczonymi pedagogami, mogącymi stać się dla nich mistrzami i przewodnikami po „świecie” wybranej profesji. Student-praktykant powinien mieć szansę dowiedzieć się jak ci doświadczeni nauczyciele radzą sobie z problemami dnia codziennego w przedszkolu/szkole, jakie stosują nowe rozwiązania dydaktyczne, wychowawcze, opiekuńcze i pomocowe, czym jest nowatorstwo pedagogiczne i jakich działań dotyczy, jaką rolę w procesie edukacji pełnią nowinki techniczne wspierające ten proces oraz, czym są niestandardowe rozwiązania, które wyróżniają tę placówkę na tle innych w środowisku.

Przedszkola/szkoły wybrane do partnerstwa w naszym projekcie muszą spełniać te wymogi zarówno w zakresie swojej oferty programowej, nowoczesnych metod nauczania, wykwalifikowanej kadry nauczycielskiej przygotowanej do pracy zespołowej, umiejętności korzystania z zasobów lokalnego środowiska jak i nowoczesnej bazy dydaktycznej.

Reasumując:

Placówki oświatowe, czyli przedszkola i szkoły podstawowe, do których trafi na praktyki student-praktykant powinny posiadać:

- wysoko wykwalifikowaną kadrę pedagogiczną,
- pomoc specjalistyczną – logopedy, psychologa, pedagoga szkolnego i innych wspierających prawidłowy rozwój dziecka we wszystkich jego sferach,
- bardzo dobrą, zapewniającą bezpieczeństwo bazę lokalową,
- bardzo dobrą współpracę z rodzicami i środowiskiem lokalnym,
- nowoczesnie opracowane programy dydaktyczno-wychowawcze, profilaktyczno-terapeutyczne i opiekuńczo-pomocowe wspierające i wspomagające dzieci/uczniów oraz ich rodziców w sytuacjach problemowych (zebrania szkoleniowe, warsztaty, spotkania ze specjalistami),
- duży wybór zajęć obowiązkowych i fakultatywnych dostosowanych do zainteresowań i możliwości dzieci (liczne wycieczki autokarowe, wyjścia do teatru, imprezy plenerowe, udział w konkursach zewnętrznych zgodnie z zainteresowaniami dzieci (muzyczne, plastyczne, literackie, sportowe itp.).

Wszystkie te działania powinny znaleźć odniesienie do obowiązujących w oświacie aktów, w tym nowej podstawy programowej dla przedszkoli i kształcenia ogólnego w klasach I-III szkoły podstawowej.

Spis tabel

Tabela 1. Rodzaje studenckich praktyk pedagogicznych – miejsce, czas i godziny ich realizacji

Tabela 2. Rodzaje studenckich praktyk pedagogicznych – zagadnienia tematyczne i metody realizacji

Tabela 3. Ramowy harmonogram realizacji modułów praktyk dla studentów EWiP

Tabela 4. Ramowy harmonogram realizacji modułów praktyk pedagogicznych w szkole podstawowej

Tabela 5. System realizacji godzin praktyk w klasach I-III szkoły podstawowej

Tabela 6. Ramowy harmonogram realizacji modułów praktyk pedagogicznych w przedszkolu

Tabela 7. System realizacji godzin praktyk w przedszkolu

Tabela 8. System realizacji godzin praktyk w placówce (przykładowe zestawienie)

Wykaz schematów

Schemat 1. Obszar i profil kształcenia nauczycieli kierunku *Pedagogika specjalność wychowanie przedszkolne i edukacja wczesnoszkolna* w WSNHiD w Poznaniu

Schemat 2. Powiązania ścieżek kształcenia w edukacji zawodowej nauczycieli na kierunku *Pedagogika specjalność wychowanie przedszkolne i edukacja wczesnoszkolna* w WSNHiD w Poznaniu

Schemat 3. Warunki efektywnych praktyk pedagogicznych

Schemat 4. Cele praktyk jako czynnik determinujący ich organizację i przebieg

Schemat 5. Trzy możliwości wyboru miejsca praktyki

Schemat 6. Etapy realizacji praktyk pedagogicznych studentów *EWiP*

Schemat 7. Struktura organizacyjna studenckich praktyk pedagogicznych

Schemat 8. Praktyki „krok po kroku”

Schemat 9. Moduły praktyk pedagogicznych

Schemat 10. Moduły realizacji praktyk pedagogicznych w szkole podstawowej

Schemat 11. Moduły realizacji praktyk pedagogicznych w przedszkolu

Schemat 12. Dokumentacja praktyk pedagogicznych w przedszkolu i kl. I-III SP

Schemat 13. Monitoring praktyk pedagogicznych w przedszkolu i kl. I-III SP

Załącznik 1.

Wzór dziennika praktyk (opracowanie Jolanta Kończak)

Załącznik 2.

Wzór dokumentacji opiekuna praktyk z ramienia placówki oświatowej

POTWIERDZENIE PRZYJĘCIA STUDENTA NA PRAKTYKĘ

nazwa placówki i pieczętka	data rozpoczęcia praktyk	data zakończenia praktyk	podpis opiekuna praktyk
szkoła			
przedszkole			

PODSTAWOWE ZADANIA PRAKTYKANTA

RAMOWY HARMONOGRAM REALIZACJI MODUŁÓW PRAKTYK STUDENCKICH

ETAP I ZALICZENIE WARSZTATÓW

termin warsztatów	ilość godzin	potwierdzenie przez prowadzącego

Hospitacja koordynatora praktyk		
data	tematyka zajęć	podpis koordynatora

ETAP II PRAKTYKA OBSERWACYJNA W PRZEDSZKOLU/ SZKOLE PODSTAWOWEJ

Tygodniowy plan pracy

tydzień 1. od ..... do .....

data	Autorefleksja: uwagi i wnioski studenta co do obserwowanej pracy (uogólnienia wynikające z wypełnionej dokumentacji zajęć)

Wnioski końcowe

data	Autorefleksja: uwagi i wnioski studenta co do obserwowanej pracy (uogólnienia wynikające z wypełnionej dokumentacji zajęć)

ETAP II PRAKTYKA ASYSTENCKA I CZYNNNA W PRZEDSZKOLU/ SZKOLE PODSTAWOWEJ

Tygodniowy plan pracy

tydzień 1. od ..... do .....

data	Autorefleksja: uwagi i wnioski studenta co do obserwowanej pracy (uogólnienia wynikające z wypełnionej dokumentacji zajęć)

Wnioski końcowe

data	Autorefleksja: uwagi i wnioski studenta co do obserwowanej pracy (uogólnienia wynikające z wypełnionej dokumentacji zajęć)

ETAP III DORADZTWO

data	ilość godzin	imię i nazwisko	specjalista (psycholog, pedagog, logopeda, pracownik ODN, doradca metodyczny)	tematyka konsultacji	podpis udzielającego konsultacji

ETAP III MIKRONAUCZANIE

Ewaluacja w toku mikronauczania – opis

OPIS I ANALIZA PRZYPADKU

(dotyczy wybranego przez praktykanta dziecka)

OPINIA OPIEKUNA PRAKTYK

(dotyczy przebiegu i wyniku praktyk pedagogicznych)

Karta Obserwacji i Oceny Lekcji

Załącznik 2.

Dokument dla opiekuna praktyk z ramienia przedszkola/szkoły (lub superwizora) obserwującego zajęcia prowadzone przez studenta-praktykanta

Prowadzący:.....

Klasa:.....

Rodzaj zajęć:.....(obszar edukacyjny)

Temat zajęć:.....

Imię i nazwisko obserwatora:.....

LP	Ocena kompetencji dydaktycznych studenta-praktykanta i ich zakresy	Kategorie ocen			
		celujący (C)	bdb (B)	wymaga korekty (WK)	niezaakceptowany (N)
A. Przygotowanie się do zajęć					
1.	Właściwy dobór celów i ich czytelność				
2.	Bogactwo metod i technik dydaktycznych uwzględniające różne style nauczania-uczenia się				
3.	Różnorodność stosowanych form realizacji zajęć				
4.	Różnorodność środków dydaktycznych dostosowany do wieku i możliwości dzieci/uczniów				
5.	Spójna i logiczna struktura organizacji i przebiegu zajęć				
6.	Oryginalność koncepcji zajęć i kreatywność w rozwiązywaniu problemów dydaktyczno-wychowawczych w ich toku				
7.	Dobór treści dostosowany do wieku, potrzeb, możliwości i zainteresowań dzieci/uczniów				
8.	Stopień indywidualizacji zajęć uwzględniający osobowy potencjał dziecka/ucznia				
B. Tok realizacji zajęć					
1.	Osiągnięte cele				
2.	Umiejętność objaśniania nauczanego materiału				

3.	Umiejętność podawania jasnych instrukcji				
4.	Zachowanie właściwego tempa i ram czasowych zajęć				
5.	Budowanie przyjaznej atmosfery zajęć sprzyjającej nauczaniu-uczeniu się				
6.	Dobór ćwiczeń zapewniający wielostronny i wszechstronny rozwój dziecka/ucznia				
7.	Asocjacje, korelacja i integracja treści nauczania				
8.	Stosowanie różnych metod i technik sprawdzania, korygowania, utrwalania i oceniania zdobytej na zajęciach wiedzy i umiejętności				
9.	Uzyskiwanie informacji zwrotnej dotyczącej poprawności wykonanego zadania				
10.	Nauka konkretnych umiejętności w kontekstach obszarowych				

C. Kompetencje i predyspozycje praktykanta

Kompetencje prakseologiczne studenta praktykanta

1.	skuteczność w planowaniu działań dydaktyczno-wychowawczych w toku zajęć				
2.	Skuteczność w organizowaniu, realizowaniu, kontroli i ocenie przebiegu procesu edukacyjnego w toku przeprowadzonych zajęć				

Kompetencje komunikacyjne studenta praktykanta

1.	Jasność wypowiedzi słownych i dawanych poleceń				
2.	Poprawność językowa				
3.	Styl wypowiedzi ustnych i bogactwo słownikowe				

Kompetencje współdziałania studenta praktykanta

1.	Skuteczność zachowań prospołecznych				
2.	Sprawność działań integracyjnych				
3.	Umiejętność „wejścia” w sytuację współdziałania z dziećmi/uczniami i dorosłymi				
4.	Umiejętność inicjowania sytuacji opartych na współdziałaniu				

Kompetencje kreatywne studenta praktykanta				
1.	Innowacyjność proponowanych rozwiązań dydaktyczno-wychowawczych			
2.	Niestandardowość proponowanych i przeprowadzanych działań			
Kompetencje informacyjne studenta praktykanta				
1.	Sprawne korzystanie z nowoczesnych źródeł informacji			
Kompetencje moralne studenta praktykanta				
1.	Ponoszenie odpowiedzialności za swoje czyny			
2.	Przyznawanie się do błędów i niepowodzeń			
3.	Służenie innym			
4.	Czynna troska o innych			
5.	Umiejętność wybaczenia błędów sobie i innym			
Predyspozycje osobowościowe				
1.	dostępny, bezpośredni, kontaktowy			
2.	szanujący godność uczniów, niezłośliwy			
3.	akceptujący różne postawy dzieci/uczniów, tolerancyjny			
4.	dobry organizator			
5.	cierpliwy, zrównoważony, skromny			
6.	kulturalny, taktowny			
7.	opiekuńczy, serdeczny			
8.	mający pogodę ducha, poczucie humoru, optymistą			

Ocena ogólna:.....

Podpis opiekuna praktyk z ramienia przedszkola/szkoły:.....

Arkusz (zewnątrzny/wewnętrzny) monitoringu i ewaluacji przebiegu praktyk

Dokument dla opiekuna praktyk z ramienia przedszkola/szkoły oraz koordynatora praktyk z ramienia Uczelni

LP.	Pytania kluczowe (wynikające z obowiązków studenta-praktykanta oraz przyjętych celów praktyki)	Procedura (analiza osiągnięć studenta w toku praktyki)	Zapis (forma udokumentowania, np. opracowana diagnoz kompetencji)
1.	Czy praktykant zapoznał się i przestrzegał reguł praktyk pedagogicznych określonych w przewodniku metodycznym realizacji praktyk?		
2.	Czy praktykant odbył praktyki zawodowe w wymiarze określonym w przewodniku metodycznym realizacji praktyk?		
3.	Itd.		

SŁOWNICZEK

1. **Praktyki pedagogiczne** – praktyki pedagogiczne są jednym z najważniejszych elementów programu studiów wyższych na kierunkach pedagogicznych. Celem ich jest m.in. zapoznanie przyszłych pedagogów z realiami panującymi w placówkach oświatowych, umożliwienie im pierwszego sprawdzenia się w pracy dydaktyczno-wychowawczej i opiekuńczo-pomocowej oraz umożliwienie zweryfikowania zdobytej w toku studiów wiedzy z rzeczywistością funkcjonowania placówek oświatowych i realiami przyszłej pracy zawodowej.

2. **Program praktyk** – przedstawienie celów, metod, form i treści wyznaczających przebieg praktyk oraz wyników, które powinny być osiągnięte przez praktykantów w toku ich realizacji.

3. **Proces Boloński** – proces ten rozpoczął się dnia 19 czerwca 1999r. gdy to ministrowie edukacji 29 krajów podpisali Deklarację Bolońską. Jest to dokument zawierający zadania prowadzące do zbliżenia systemów szkolnictwa wyższego krajów europejskich. Głównym celem Deklaracji Bolońskiej było stworzenie do 2010 roku Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego. Jego realizacja to: wprowadzenie systemu przejrzystych i porównywalnych stopni poprzez wdrożenie suplementu do dyplomu; przyjęcie systemu kształcenia opartego na dwóch/trzech poziomach kształcenia; powszechne stosowanie systemu punktów kredytowych (tj. ECTS- European Credit Transfer System); promocja mobilności studentów, nauczycieli akademickich, naukowców oraz personelu administracyjnego; promocja współpracy europejskiej w zakresie zwiększenia poziomu jakości szkolnictwa wyższego; promocja europejskiego wymiaru szkolnictwa wyższego, szczególnie w zakresie rozwoju zawodowego, mobilności oraz zintegrowanych programów nauczania, szkolenia i badań.

4. **Proces dydaktyczny** – ciąg systematycznych czynności nauczycieli i uczniów umożliwiających uczniom opanowanie wiedzy o świecie, wyrabianie sprawności w jej stosowaniu, rozwijanie zdolności i zainteresowań, kształtowanie przekonań i postaw. Mówiąc o procesie dydaktycznym mamy na myśli zarówno proces nauczania jak i proces uczenia się.

5. **Podstawa programowa** – akt prawny, ustalany przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, regulujący działania edukacyjne oraz wyznaczający kierunki pracy nad koncepcją edukacji w danej szkole. Umożliwia powstawanie różnych szkolnych i ogólnopolskich programów nauczania, pozostawiając jednak dużą swobodę nauczycielowi w zakresie sposobu realizacji i uzyskiwania założonych osiągnięć. Stanowi punkt wyjścia do opracowania programów nauczania poszczególnych przedmiotów, bloków przedmiotowych lub programów edukacyjnych, a także programów wychowawczych. Podstawy programowe określają cele i zadania kształcenia szkolnego, podkreślając, że nauczanie ma sprzyjać rozwojowi ucznia, a nie ograniczać się do realizacji materiału. Zawierają kanon podstawowych treści nauczania i podstawowych lektur. Precyzują, jakie umiejętności powinien opanować uczeń w trakcie kształcenia, wskazują, jakim postawom powinno sprzyjać nauczanie i wychowanie w szkole.

6. Cele kształcenia – kierunkowskazy, świadomie założone skutki, które chcemy osiągnąć w procesie kształcenia; działania, które mają doprowadzić do danego stanu rzeczy; stanowią podstawowy czynnik wyznaczający rozwiązania innych elementów procesu kształcenia; są wyznacznikiem doboru i układu treści kształcenia oraz podstawowym kryterium w doborze metod, form organizacyjnych i środków dydaktycznych, a także podstawą planowania i organizowania działań uczestników procesu kształcenia; stanowią kryterium oceny efektywności procesu dydaktycznego.

7. Cele wychowania – oznacza wszelkie zamierzone działania w formie interakcji społecznych mających na celu wywołanie trwałych, pożądaných zmian w osobowości człowieka. Zmiany te obejmują zarówno stronę poznawczo-instrumentalną, związaną z poznaniem rzeczywistości i umiejętnością oddziaływania na nią, jak i stronę aksjologiczną, która polega na kształtowaniu stosunku człowieka do świata i ludzi, jego przekonań i postaw, układu wartości i celu życia.

8. Efekty kształcenia – efekty kształcenia/uczenia się można zdefiniować jako to, co uczeń/student powinien wiedzieć, rozumieć oraz umieć zademonstrować po ukończeniu procesu uczenia się. Odnoszą się one do tego, co uczeń/student osiągnął, a nie jedynie do treści tego, co było nauczane, bądź tego, w jaki sposób nabył wiedzę i umiejętności. Rozróżnić można dwa rodzaje efektów kształcenia/uczenia się:

- kompetencje ogólne (umiejętności uniwersalne),
- kompetencje przedmiotowe (wiedza teoretyczna, praktyczna lub wiedza doświadczalna oraz umiejętności kierunkowe).

9. Metody nauczania – to celowo i systematycznie stosowany sposób pracy nauczyciela z uczniami, umożliwiający uczniom opanowanie wiedzy, nabycie umiejętności oraz wykorzystanie jednych i drugich w praktyce.

10. Formy nauczania – forma nauczania obejmuje zewnętrzne warunki tegoż nauczania, a więc: dobór uczniów i nauczycieli, połączenie ich w odpowiednie grupy, współpracę grup i jednostek między sobą, rodzaj zajęć oraz warunki miejsca i czasu pracy dydaktycznej. W zastosowaniu najszerszym pojęciu forma nauczania odnosi się zwykle do systemów nauczania, takich jak np.: klasowo-lekcyjny; zespołowo-pracowniany; warsztatowo-produkcyjny. W węższym ujęciu zaś, forma nauczania kojarzy się z takimi elementami systemu jak: lekcja, wycieczka szkolna, praca domowa ucznia, zajęcia warsztatowe, praktyki, konsultacje, projekty, fakultety, zajęcia pozalekcyjne, prace dyplomowe, bądź takimi kategoriami organizacji pracy uczniów na lekcji, czy poza nią, jak: praca zbiorowa (frontalna) uczniów, praca jednostkowa (indywidualna), praca grupowa.

11. Treści nauczania – to materiał nauczania, zmiany jakie mają zajść w uczniu i czynności wykonywane na materiale nauczania, dzięki którym zmiana zajdzie; to zasób wiedzy ustrukturyzowanej tak, aby wiedza charakteryzowała się właściwością upraszczania informacji, tworzenia nowych twierdzeń oraz rozszerzania operatywności danego zasobu wiedzy ucznia o określonych zdolnościach w określonej sytuacji; na treść kształcenia składa się całokształt podstawowych umiejętności i wiadomości dziedziny nauki, techniki, kultury, sztuki, praktyki

przewidzianego do opanowania przez uczniów podczas ich pobytu w szkole.

12. **Środki dydaktyczne** – są to przedmioty, które dostarczają uczniom określonych bodźców sensorycznych oddziałujących na ich wzrok, słuch, dotyk itp. (ławki, książki, mapy, TV) ułatwiają im bezpośrednie i pośrednie poznawanie rzeczywistości. Najogólniej ujmując, można przyjąć, że środkami dydaktycznymi nazywamy zarówno przedmioty dostarczające bodźców zmysłowych, jak i urządzenia techniczne. Środki dydaktyczne służą wzbogaceniu czynności nauczyciela ale i ucznia. Środki dydaktyczne pełnią ważną rolę w rozwoju wyobraźni, myślenia, spostrzegania, wpływają na lepsze i szybsze opanowanie wiadomości i umiejętności.

13. **Ewaluacja** – jest to systematyczne badanie wartości lub cech konkretnego programu, działania lub obiektu z punktu widzenia przyjętych w tym celu kryteriów. Celem jej jest usprawnienie, rozwój lub lepsze zrozumienie danej sytuacji, czy stanu. Ewaluacja w szkole to systematyczne gromadzenie, porządkowanie i ocena danych dotyczących dokumentów, działań i osób. Ewaluację przeprowadzamy według ustalonych kryteriów w celu podjęcia decyzji dotyczących przyszłych działań.

14. **Monitoring** – jest to regularna obserwacja lub pomiary określonego zjawiska przez określony czas. Monitoring w mierzeniu jakości pracy szkoły stanowi zorganizowany sposób ciągłej obserwacji, w celu zapobiegania błędom czy wręcz nieszczęściu. Istotą tego monitoringu jest nie dopuszczanie do błędów, zapobiegając im już przed ich ewentualnym powstaniem. Monitoring w aspekcie jakościowego rozwoju, to procedura obserwacyjna, diagnozująca, której celem jest doprowadzenie do sukcesu każdego ucznia na miarę jego możliwości.

15. **Arkusz obserwacji** – forma tabeli, podzielonej na poszczególne zagadnienia, które obserwujemy. Obserwacje są prowadzone kilka razy i nie regularnie.

16. **Obserwacja bezpośrednia** – jest techniką polegającą na wtopieniu się badacza w tłum badanych i notowaniu spostrzeżeń w oparciu o wcześniej przygotowane narzędzia. Obserwacja ta jest jednym z typów obserwacji, polegającym na poinformowaniu grupy, że jest obserwowana; wtapiamy się w nią ale nie mówimy jaki jest cel obserwacji. Umożliwia ona zachowanie dystansu przez badacza, przy jednoczesnym zbliżeniu do terenu. Badacz pełni rolę gościa w terenie.

17. **Obserwacja uczestnicząca** – ma miejsce wówczas, gdy badacz jest uczestnikiem społeczności/organizacji i z tej pozycji przeprowadza badania. Pozwala ona na lepszy dostęp do danych, poznać sens działań, poznać ludzi, umożliwić lepsze wyczucie sytuacji i całości organizacji i uczenie się przez doświadczenie.

18. **Hospitacja diagnozująca** – hospitacja, to bezpośrednia obserwacja realizacji przez nauczyciela zadań statutowych szkoły, w szczególności zajęć prowadzonych z uczniami. Hospitacja diagnozująca zaś, to działanie polegające w szczególności na obserwacji uczniów, ich wiedzy, umiejętności i postaw. Jest to hospitacja, która służy obserwacji aktywności (zachowań) uczniów na lekcji, spowodowanych określonymi działaniami nauczyciela.

Inaczej mówiąc, jest to obserwacja procesu uczenia się uczniów w świetle dziejącego się procesu nauczania.

19. **Nauczanie** – jest to planowa i systematyczna praca nauczyciela z uczniami mająca na celu wywołanie pożądaných trwałych zmian w ich postępowaniu, dyspozycjach i całej osobowości pod wpływem uczenia się i opanowywania wiedzy, przeżywania wartości i działań praktycznych. Nauczanie jest działalnością intencjonalną, znaczy to, że jego intencją jest wywołanie uczenia się jako czynności podmiotowej samych uczniów. Jednym ze sposobów nauczania, a jednocześnie ważnym czynnikiem wytwarzania zmian w uczniach jest również ich działalność praktyczna, odpowiednio zharmonizowana z opanowywaniem wiedzy o rzeczywistości.

20. **Scenariusz zajęć** – to informacje na temat organizacji zajęć i szczegółowy opis ich realizacji.

21. **Konspekt zajęć** – to szczegółowe rozwinięcie proponowanego planu jednostki lekcyjnej i posiadające następujące elementy składowe: temat, cele i zadania lekcji, przebieg lekcji z rozbiciem na poszczególne etapy, temat pracy domowej, przewidywane pytania nauczyciela i uczniów, metody i środki dydaktyczne używane na każdym z etapów lekcji oraz potrzebne materiały.

POZnań*

*Miasto know-how

Wyższa Szkoła
Nauk Humanistycznych
i Dziennikarstwa

Biuro Projektu:

Wyższa Szkoła Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa
ul. gen. Tadeusza Kutrzeby 10, 61-719 Poznań
IV piętro, pokój 414
tel. 61 85 84 332/357
e-mail: praktyki_pedagogiczne@wsnhid.pl

www.wsnhid.pl

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt „Nowe modele praktyk pedagogicznych dla studentów przygotowujących się do zawodu nauczyciela wychowania przedszkolnego i wczesnoszkolnego”
współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego